

Satakunnan ammattikorkeakoulu
Satakunta University of Applied Sciences

NANNI VALKONEN

**Kohti kestävämpää Geoparkia:
Opas Lauhanvuori-Hämeenkan-
gas UNESCO Global Geoparkin alueen
matkailuyrityksille**

Opinnäytetyö

MATKAILUN TUTKINTO-OHJELMA
2024

TIIVISTELMÄ

Valkonen, Nanni: Kohti kestävämpää Geoparkia: Opas Lauhanvuori-Hämeen-
kangas UNESCO Global Geoparkin matkailuyrityksille
Opinnäytetyö, AMK
Matkailun tutkinto-ohjelma
Joulukuu 2024
Sivumäärä: 80

Opinnäytetyön toimeksiantaja oli Lauhanvuori-Hämeen­kangas Geopark ry. Opinnäytetyössä tutkittiin, kuinka Lauhanvuori-Hämeen­kangas UNESCO Global Geoparkin alueen matkailuyritykset voisivat toimia paremmin ilmaston­muutosta vastaan. Tutkimustehtävänä oli laatia opas, joka auttaa matkailuyrit­täjiä ymmärtämään ympäristönäkökulmien merkityksen ja toteuttamaan ympä­ristöystävällisiä toimintatapoja pienin resurssein. Tavoitteena oli opastaa alu­een yrittäjiä ekologisesti kestäviin käytäntöihin, jotka tukevat YK:n tavoitetta toimia ilmastonmuutosta vastaan.

Tutkimus toteutettiin laadullisin menetelmin haastatteluja hyödyntäen. Haas­ tattuilla haluttiin selvittää, miten alueen yritykset huomioivat ekologisen kes­ tävyyden toiminnassaan, mitä haasteita he kohtaavat, onko heillä ympäristö­ ohjelma, ja mitä se heiltä vaatii.

Tutkimus aloitettiin teoriaosuudella, jossa käsiteltiin Lauhanvuori-Hämeen­kan­ gas UNESCO Global Geoparkia sekä sen merkitystä. Tärkeää oli myös kertoa ilmastonmuutoksesta ja kestävästä matkailusta. Tutkimuksessa haastateltiin viittä alueen matkailuyritystä, jotka jo huomioivat kestävä­ kehityksen toimin­ nassaan. Haastattelut suoritettiin puolistrukturoitua haastattelua käyttäen. Haastatteluiden avulla haluttiin tunnistaa, minkälaiset käytännöt sopivat par­ haiten juuri kyseisen alueen yrityksille. Haastattelun tuloksia peilattiin teoriaan, ja tulokset vahvistivat jo tiedettyä tarjoten tarkempia, sekä täysin uusia käytän­ töjä.

Tuloksena syntyi kirjallinen opas, joka pohjautuu teoriaan ja haastatteluihin. Oppaassa esitellään sellaisia tutkimuksessa nousseita käytäntöjä, joiden kat­ sotaan olevan helppoja toteuttaa ja sopivan hyvin yrityksille, joilla ei ole resurs­ seja hankkia ympäristösertifikaattia, tai tehdä suuria investointeja.

Avainsanat: Ilmastonmuutos, Lauhanvuori-Hämeen­kangas UNESCO Global Geopark, matkailu, kestävä matkailu, ekologinen kestävyys

ABSTRACT

Valkonen, Nanni: Towards more sustainable Geopark: Guide for tourism companies in the Lauhanvuori-Hämeen kangas UNESCO Global Geopark

Bachelor's thesis

Degree programme in Tourism

December 2024

Number of pages: 80

The thesis was commissioned by Lauhanvuori-Hämeen kangas Geopark r.a. The thesis investigated how tourism companies in the Lauhanvuori-Hämeen kangas UNESCO Global Geopark area could act better against climate change. The research task was to prepare a guide that helps tourism entrepreneurs understand the importance of environmental aspects and implement environmentally friendly methods of operation with minimal resources. The goal was to guide the area's entrepreneurs to ecologically sustainable practices that support the UN's goal of action against climate change.

The research was carried out using qualitative methods, using interviews. The aim of the interviews was to find out how companies in the region consider ecological sustainability in their operations, what challenges they face, whether they have an environmental program, and what it requires of them.

The research started with the theoretical part, which discussed the Lauhanvuori-Hämeen kangas UNESCO Global Geopark and its significance. It was also important to talk about climate change and sustainable tourism. Five tourism companies in the region, which already consider sustainable development in their operations, were interviewed in the study. The interviews were conducted using a semi-structured interview. With the help of the interviews, it was wanted to identify what kind of practices are best suited for the companies in that region. The results of the interview were mirrored in theory, and the results confirmed what was already known, offering also more precise and completely new practices.

The result was a written guide based on theory and interviews. The guide presents practices that emerged from the research, which are considered to be easy to implement and well suited for companies that do not have the resources to acquire an environmental certificate or make large investments.

Keywords: Climate change, Lauhanvuori-Hämeen kangas UNESCO Global Geopark, tourism, sustainable tourism, ecological sustainability

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 TUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHDAT	6
2.1 Tutkimuksen tausta	6
2.2 Tutkimustehtävä, -kysymykset, tavoitteet ja hyödynnettävyys.....	7
2.3 Rajaus ja teoreettinen viitekehys.....	8
2.4 Lauhanvuori-Hämeen kangas UNESCO Global Geopark	9
3 MATKAILU	12
3.1 Matkailuelinkeino	12
3.2 Kestävä matkailu	13
3.3 Ekologiset ratkaisut	16
4 ILMASTONMUUTOS	20
4.1 Matkailun ympäristövaikutukset.....	22
4.2 Ilmastonmuutoksen vaikutus matkailuun	27
4.3 Lieventämistoimien vaikutus matkailijoihin	28
5 VASTUULLISUUS JA KESTÄVÄ KEHITYS	29
5.1 Ympäristöjärjestelmät.....	30
5.2 Ympäristöjärjestelmien vertailu pienyrittäjien näkökulmasta.....	34
6 TUTKIMUSMENETELMÄT	35
6.1 Tutkimuksen lähestymistapa	35
6.2 Haastattelu ja haastateltavat	38
7 HAASTATTELUAINEISTON ANALYSOINTI	40
7.1 Yritysten tarjoamat palvelut	43
7.2 Yritysten ekologisesti kestävä käytännöt.....	43
7.3 Yritysten ympäristösertifikaatit.....	46
7.4 Yritysten kokemat hyödyt ja suositukset muille alueen yrityksille	47
8 TUTKIMUSTULOKSET	48
8.1 Tutkimustulosten esittely	48
8.2 Kirjallisen oppaan tekeminen.....	50
9 JOHTOPÄÄTÖKSET	51
10 LUOTETTAVUUSTARKASTELU	53
11 POHDINTA JA TOIMEKSIANTAJAN PALAUTE.....	56
LÄHTEET	59
LIITTEET	

1 JOHDANTO

Ilmastonmuutos on yksi aikamme suurimmista haasteista, ja sen vaikutukset ulottuvat kaikkialle yhteiskuntaan. Matkailu on merkittävä toimiala, mutta samalla kun se tuo taloudellisia hyötyjä ja luo elämyksiä, sen kasvavat ympäristövaikutukset vaativat uusia ratkaisuja, jotta alan kehitys voi jatkua kestäväällä pohjalla. Tämän opinnäytetyön toimeksiantajana on Lauhanvuori-Hämeen­kangas Geopark ry. Lauhanvuori-Hämeen­kangas UNESCO Global Geopark tarjoaa ainutlaatuista luontoa, geologisia nähtävyyksiä ja kulttuuriperintöä, joka houkuttelee alueelle monenlaisia matkailijoita. UNESCO Global Geopark­status velvoittaa sitä edistämään kestäväää kehitystä YK:n tavoitteiden mukaisesti. Tämä tarkoittaa myös sitoutumista ilmastonmuutoksen torjuntaan. Opinnäytetyö on toteutettu osana Satakunnan ammattikorkeakoulun matkailualan tutkinto-ohjelmaa.

Opinnäytetyön tuotos on opas, jonka tarkoitus on opastaa ja auttaa Geopark­alueen matkailuyrityksiä kehittämään toimintaansa ekologisesti kestäväällä tavalla ja vastaamaan YK:n tavoitteisiin. Opas keskittyy helposti toteutettaviin kestäviin käytännön toimenpiteisiin, jotka soveltuvat etenkin niille yrityksille, joilla ei ole resursseja hankkia ympäristösertifikaattia. Oppaan laatiminen on ajankohtaista, sillä matkailijat ovat yhä tietoisempia ympäristövalinnoistaan ja suosivat kohteita, jotka huomioivat luonnon hyvinvoinnin. Näin ollen ekologinen kestävyys ei ainoastaan vastaa asiakkaiden odotuksia, vaan myös parantaa yrityksen mainetta, kilpailukykyä ja pitkän aikavälin kannattavuutta.

2 TUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHDAT

2.1 Tutkimuksen tausta

Opinnäytetyö syntyi halusta tutkia kestävän matkailun merkitystä ja sen yhteyttä ilmastonmuutokseen, joka on noussut keskeiseksi kysymykseksi matkailualalla. Matkailun vaikutuksia ilmastoon ja ympäristöön ei voida sivuuttaa. Itselle aihe on ollut opintojen alusta asti tärkeä, ja koen että se on myös iso osa matkailua ja sen tulevaisuutta. Aiheen rajaus ja sopivan toimeksiantajan miettiminen oli aluksi haasteellista, kunnes sain tiedon Matkailun kehittämisseskuksen tarjoamasta aihe-ehdotuksesta, joka keskittyi matkailun ja ilmastonmuutoksen välisten suhteiden tutkimiseen. Ehdotus herätti heti kiinnostukseni, ja sen pohjalta aihetta alettiin tarkentaa.

Lopulta tutkimuksen kohteeksi valikoitui Lauhanvuori-Hämeenkan-
gas UNESCO Global Geopark, ja toimeksiantajaksi tuli Lauhanvuori-Hämeenkan-
gas Geopark ry. Geoparkin toiminnanjohtaja toi esiin YK:n kestävän kehityk-
sen tavoitteet, jotka ovat kuvattuna kuviossa 1, ja ehdotti ohjeistuksen teke-
mistä. Olen aikaisemmin vierailut alueella ja suunnitellut sinne päiväretken yh-
teistyössä alueen matkailuyrityksen kanssa, ja minulla oli jo jonkinlainen tieto-
pohja UNESCO Global Geopark -statuksen merkityksestä.

Kuvio 1. YK:n kestävän kehityksen tavoitteet. (Suomen YK-liitto, n.d.)

Alueen kestävän kehityksen haaste on se, että Lauhanvuori-Hämeen kangas UNESCO Global Geopark -alueen yritysten toiminta ei tällä hetkellä vastaa riittävästi YK:n kestävän kehityksen tavoitteeseen 13: toimia kiireellisesti ilmastonmuutosta vastaan. Alueella on joitakin ympäristösertifikaatin omaavia yrityksiä, mutta monet yritykset eivät ole hankkineet sertifikaatteja joko resursien puutteen, toiminnan pienimuotoisuuden tai yrittäjien ikääntymisen vuoksi. Näille yrityksille ympäristösertifikaatin hankkiminen saattaa tuntua liian vaativalta tai kannattamattomalta. Siksi lähden tutkimaan, miten alueen matkailuyritykset voisivat omaksua konkreettisia ja helposti toteutettavia toimenpiteitä, jotka auttavat heitä toimimaan YK:n tavoitteen mukaisesti.

2.2 Tutkimustehtävä, -kysymykset, tavoitteet ja hyödynnettävyys

Tutkimustehtävänä on luoda helppolukuinen ja informatiivinen opas alueen matkailuyrittäjille. Oppaan avulla yritykset voivat ymmärtää ympäristönäkökulmien tärkeyden ja omaksua ympäristöystävällisempiä toimintatapoja ilman suuria taloudellisia tai ajallisia investointeja. Se tarjoaa selkeitä neuvoja ympäristöystävällisten ja ilmastonmuutosta hidastavien toimenpiteiden toteuttamiseen, ja on erityisen hyödyllinen niille yrityksille, joilla ei ole resursseja osallistua laajempiin ympäristöohjelmiin.

Tutkimuksessa pyritään tunnistamaan ne pienimuotoiset ja helposti toteutettavat toimenpiteet, jotka ovat saavutettavissa kaikille alueen yrityksille heidän toiminnan laajuudestaan tai yrittäjän taustasta riippumatta. Samalla opinnäytetyöllä voidaan lisätä tietoisuutta ilmastonmuutoksesta, kestävästä kehityksestä ja ympäristöohjelmista. Tutkimuksen tavoite on opastaa alueen yrittäjiä ekologisesti kestävästä käytännöistä, joiden avulla he pystyvät vastaamaan paremmin YK:n kestävän kehityksen tavoitteeseen: Toimia kiireellisesti ilmastonmuutosta vastaan.

Opas on arvokas lisä matkailualalle, sillä matkailun kehittäminen kestävämmäksi on välttämätöntä ilmastonmuutoksen haasteisiin vastaamiseksi. Lauhanvuori-Hämeen kangas UNESCO Global Geoparkille opas tarjoaa

konkreettisia keinoja edistää YK:n kestävän kehityksen tavoitteita ja vastata entistä paremmin ilmastotietoisten asiakkaiden odotuksiin ja parantaa kilpailukykyä. Opas voi tukea myös muita matkailualueita, jotka pyrkivät lisäämään ympäristövastuullisuutta toiminnassaan. Tämä tekee oppaasta monipuolisesti hyödynnettävän työkalun kestävän kehityksen edistämiseksi matkailualalla.

Päätutkimuskysymykset ovat:

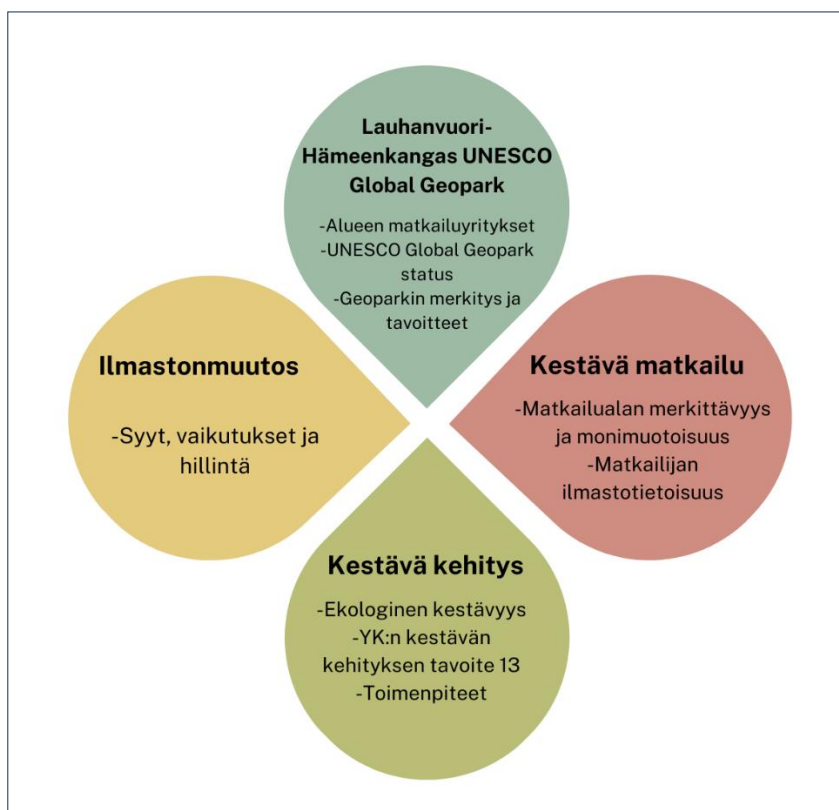
1. Mitä sellaisia toimintatapoja alueen yritykset hyödyntävät, joilla edistetään kestävä kehitystä ympäristön näkökulmasta?
2. Mitä helposti toteutettavia toimenpiteitä voidaan toteuttaa, joilla voidaan parantaa yritysten ekologista kestävyyttä ilman suuria investointeja?

Alatutkimuskysymykset ovat:

1. Mitä ongelmia on ja mitä koetaan hyödyllisiksi tavoiksi?
2. Mitä kriteereitä kestävän matkailun sertifikaatit edellyttävät?

2.3 Rajaus ja teoreettinen viitekehys

Opinnäytetyön aihe on rajattu käsittelemään ekologista kestävyyttä matkailualalla. Tämä selittyy sillä, että se on keskeinen tekijä matkailualan tulevaisuuden kannalta, ja sen vaikutukset ovat merkittäviä ilmastonmuutoksen torjunnassa. Maantieteellisesti tutkimus on rajattu Lauhanvuori-Hämeen kangas Geoparkin alueelle, kehittääksemme relevantteja ratkaisuja juuri tämän alueen yrityksille. Ratkaisujen on tarkoitus tukea alueen yrityksiä toimimaan YK:n kestävän kehityksen tavoitteiden mukaisesti, erityisesti ilmastonmuutoksen torjunnassa. Teoreettinen viitekehys on kuvattuna seuraavalla sivulla kuviossa 2.

Kuvio 2. Työn teoreettinen viitekehys.

Tässä työssä teoreettinen viitekehys rakentuu neljästä keskeisestä teemasta: Ilmastonmuutos, kestävä kehitys, Lauhanvuori-Hämeen kangas UNESCO Global Geopark ja kestävä matkailu. Teoreettisella viitekehyksellä tarkoitetaan tutkimuksen teoreettisia lähtökohtia, jotka rakentavat pohjan aineistonkeruulle. (Puusa & Juuti, 2020, luku 2.4)

2.4 Lauhanvuori-Hämeen kangas UNESCO Global Geopark

Maailmassa on 213 UNESCO Global Geoparkia, joista viisi sijaitsee Suomessa. Nämä ovat Rokua UNESCO Global Geopark, Lauhanvuori-Hämeen kangas UNESCO Global Geopark, Saimaa UNESCO Global Geopark, Salpausselkä UNESCO Global Geopark ja Kraatterijärvi UNESCO Global Geopark. Geoparkit ovat saaneet UNESCO Global Geopark – stuksen edellä esitellyssä järjestyksessä. (UNESCO, 2024a.)

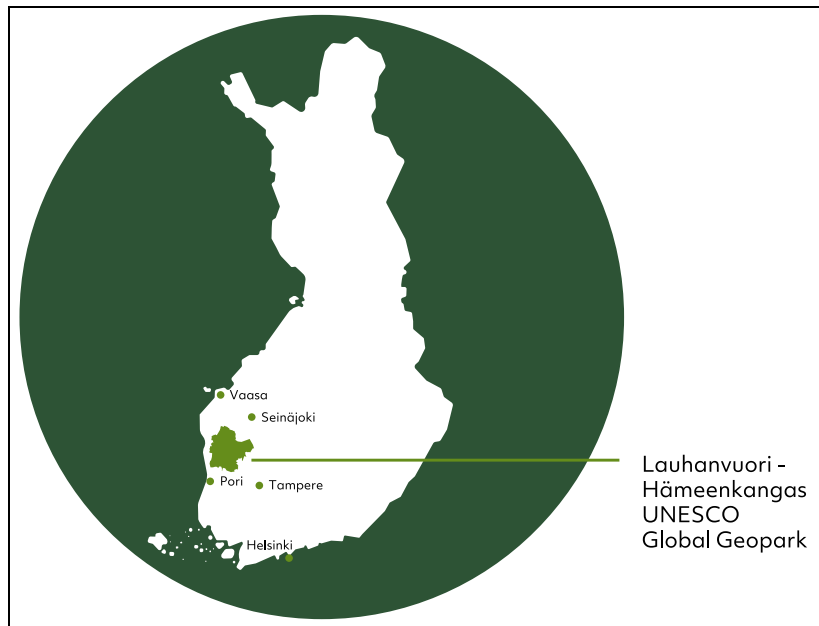
Geoparkit ovat yksittäisiä, maantieteellisesti yhtenäisiä alueita, jotka kertovat maapallon tarinaa hyödyntämällä alueensa kansainvälisesti arvokasta

geologiaa, elollista luontoa sekä maisemia ja kulttuuriperintöä. Geoparkit edistävät alueensa geologisen luonnon- ja kulttuuriperinnön säilyttämistä, tarjoavat ympäristökasvatusta ja edistävät paikallistaloutta kestävän matkailun kautta. Ihmisten ja ympäristön tiivis vuorovaikutus on luonut erityisiä perinteitä ja tapoja, joita Geoparkissa ylläpidetään, minkä lisäksi myös aineettoman kulttuuriperinnön säilyttäminen ja sen jakaminen on tärkeää Geoparkeille. Vaikka Geoparkit eivät ole varsinaisia suojelualueita, niiden kohteet ovat lain suojeluksessa geologian, siihen liittyvän elollisen luonnon tai kulttuuriperinnön osalta. (Lauhanvuori-Hämeen kangas Geopark, n.d.-a.; UNESCO, 2024b.)

Lauhanvuori-Hämeen kangas UNESCO Global Geoparkin teema on ”Vuoristosta suomaaksi”. Alueen historia kuvaa sen geologista kehitystä, joka ulottuu lähes kahden miljoonan vuoden taakse, alkaen Svekofennidien vuorijonon synnystä. Ajan myötä vuorijonot kuluivat ja alkoivat muovaamaan maisemaa nykyiseksi, tasaiseksi maaksi. Kallioihin ja maaperään on tallentunut muistoja näiden muinaisten vuorten muodostumisesta ja häviämisestä. Hellä jääkausi sekä sen jälkeinen maannousu ovat synnyttäneet alueelle laajoja suoalueita, jotka muodostavat kolmanneksen alueen pinta-alasta. Alueella on 53 geokohdetta, eli geologiasta ja sen vaikutuksista kertovia luonnonnähtävyyksiä, joista kaikki eivät kuitenkaan ole yleisökohteita. (Lauhanvuori-Hämeen kangas Geopark, n.d.-b; Talvitie, 2021, s.58.)

Lauhanvuori-Hämeen kangas Geopark sijaitsee Länsi-Suomessa, Suomenselän vesistöalueen eteläosassa, lähellä Perämeren ja Selkämeren rannikkoa (ks. kuvio 3). Geopark kattaa yhdeksän kuntaa: Isojoki, Jämijärvi, Kankaanpää, Karijoki, Karvia, Kauhajoki, Kihniö, Parkano ja Siikainen, ja sen kokonaispinta-ala on 4907 km². Alue koostuu pääasiassa loivasti aaltoilevista metsien ja soiden peittämistä tasangoista, joiden korkeuserot vaihtelevat 26–230 metriin merenpinnasta. Alueen korkein kohta on Lauhanvuori. (Global Geoparks Network, n.d.-a; Lauhanvuori-Hämeen kangas Geopark, n.d.-c.) Alueen yritykset tarjoavat monipuolisia matkailu- ja ravintola-alan palveluita, puoteja sekä elämyspalveluja. Lisäksi alueella on kaksi kansallispuistoa, eri pituisia retkeily- ja pyöräilyreittejä, ja koulutettuja Geopark-rangereita, jotka toimivat oppaina

vierailijaryhmille. (Lauhanvuori-Hämeen kangas Geopark, n.d.-d; Lauhanvuori-Hämeen kangas Geopark, n.d.-e).

Kuvio 3. Lauhanvuori-Hämeen kangas UNESCO Global Geopark kartalla (Lauhanvuori-Hämeen kangas Geopark, n.d.-f).

UNESCO Global Geopark -statuksen saavuttamiselle on neljä keskeistä kriteeriä, jotka alueen tulee ehdottomasti täyttää voidakseen tulla hyväksytyksi UNESCO Global Geoparkiksi: Alueella tulee olla kansainvälisesti arvokasta geologista perintöä. Alueelle tulee tehdä kaikkien yhteistyökumppaneiden hyväksymä strategia, joka huomioi paikallisen väestön sosiaaliset ja taloudelliset tarpeet, suojelee heidän elinympäristöään sekä säilyttää heidän kulttuurisen identiteettinsä. Edistääkseen geoturismia, Geoparkilla tulee myös olla näkyvyyttä. Voidakseen löytää tietoa Geoparkista ja sen kohteista, tulee asiakkaille tarjota sitä esitteiden, verkkosivujen ja karttojen avulla. Neljäs kriteeri on, että Geopark tekee yhteistyötä ja verkostoituu muiden UNESCO Global Geopark verkoston jäsenten kanssa oppiakseen toisiltaan ja vahvistaakseen UNESCO Global Geopark -merkin laatua. (UNESCO, n.d.-b.)

Global Geoparks Network eli Global Geopark-verkosto perustettiin alun perin vuonna 2004, mutta siitä tuli virallisesti voittoa tavoittelematon yhdistys vuonna 2014. Verkosto on UNESCO:n virallisena kumppanina mukana UNESCO

Global Geoparkien toiminnassa. Sen tavoitteena on kehittää parhaita käytäntöjä ja asettaa laatustandardeja alueille, jotka yhdistävät maan geologisen perinnön suojelun ja säilyttämisen osaksi alueellista kestävän taloudellisen kehityksen strategiaa. Verkostoituminen ja yhteistyö verkostoon kuuluvien Geoparkien välillä on tärkeä osa Global Geoparks verkostoa. (Global Geoparks Network, n.d.-b.)

Global Geoparks Network (n.d.-b) asettaa tavoitteekseen Geoparkien tasa-
puolisen kehityksen ja ammattimaisen hallinnon edistämisen, sekä tietoisuuden lisäämisen Geoparkien merkityksestä. Tavoitteena on myös tukea paikallisyhteisöjä arvostamaan luonto- ja kulttuuriperintöään sekä säilyttämään geologinen perintö tuleville sukupolville. Verkosto pyrkii kouluttamaan ihmisiä geotieteistä ja ympäristöasioista, edistämään kestävästä sosioekonomista ja kulttuurista kehitystä sekä vahvistamaan monikulttuurisia yhteyksiä perinnön ja luonnonsuojelun, sekä geologisen ja kulttuurisen monimuotoisuuden säilyttämisen välillä. Samalla se tukee Geoparkien välistä yhteistyötä ja edistää luonnontieteellisiä tutkimuksia.

3 MATKAILU

3.1 Matkailuelinkeino

Matkailuelinkeino on laaja ja monimuotoinen kokonaisuus, joka kytkeytyy moneen eri toimialoihin. Tärkeitä sektoreita ovat esimerkiksi majoitus- ja ravitsemispalvelut, matkatoimistot ja matkanjärjestäjät, ohjelmapalvelut sekä henkilöliikenne. Matkailuun liittyy myös suoraan monia muita elinkeinoja, kuten siivouspalvelut, kiinteistöhuolto, pesulat, turvallisuuspalvelut ja jätehuolto. Matkailu luo tuloja ja työpaikkoja myös muille toimialoille, kuten rakennusalalle, vähittäiskaupalle, luonnontuote- ja elintarviketeollisuudelle sekä pientuotetuotannolle. Lisäksi se tukee palvelusektoreita, kuten hyvinvointi- ja viestintäaloja

sekä asiantuntijapalveluita, kuten kirjanpito ja tilintarkastus, lakipalvelut, ICT-palvelut ja liiketoiminnan kehittämispalvelut. (Marski, 2021, s.11.)

Matkailuala on merkittävä toimiala ympäri maailmaa, ja ennen Covid-19 pandemiaa, vuonna 2019 sen osuus EU:n bruttokansantuotteesta oli 9,9 prosenttia. Luvussa on huomioitu matkailun suora osuus sekä siihen sivuavat sektorit. (European Court of Auditors, 2021 s.8.) Samalla matkailun osuus Suomen bruttokansantuotteesta oli 2,7 prosenttia, ja matkailuun käytettiin 16,3 miljardia euroa, joista kotimaisten matkailijoiden osuus oli 11 miljardia euroa (Työ- ja elinkeinoministeriö TEM n.d.-a).

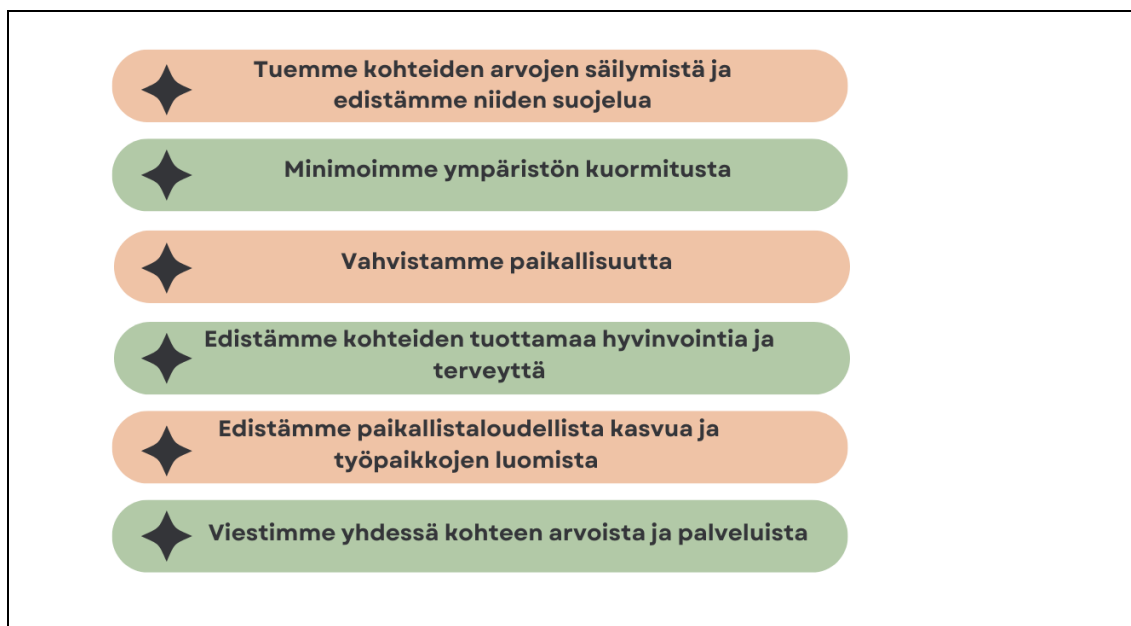
Ulkomaisten matkailijoiden jättäessä Suomeen 5,3 miljardia euroa, oli matkailualan vienti suurempi kuin kaikki korkean teknologian vienti yhteensä (Majoitus- ja ravintolapalvelut MaRa, n.d). Visit Finlandin teettämän matkailutilinpidon mukaan ala työllisti yli 154 000 henkilöä, mikä tarkoittaa 5,8 prosenttia kaikista Suomen työllisistä (TEM n.d.-b). Kuten aikaisemmin jo todettiin, matkailualalla on lisäksi suuria kerrannaisvaikutuksia esimerkiksi elintarvike-, rakennus-, tekstiili- ja kuljetusalaan, sekä finanssipalveluille. (TEM, 2019, s.11).

3.2 Kestävä matkailu

Kestävällä matkailulla tarkoitetaan kestäviä käytäntöjä matkailualalla ja sen toimesta. Tavoitteena on tiedostaa kaikki matkailun vaikutukset, maksimoida positiiviset vaikutukset ja minimoida negatiiviset vaikutukset. Tällä pyritään myös lisäämään toimialan hyväksyttävyyttä paikallisesti sekä globaalisti. YK:n ympäristöohjelma ja YK:n Maailman matkailujärjestö määrittelevät ”kestävän matkailun matkailuksi, joka ottaa huomioon niin nykyiset kuin tulevat taloudelliset, sosiaaliset ja ekologiset vaikutukset keskittyen kävijöiden, elinkeinon, ympäristön ja paikallisyhteisön tarpeisiin”. (Global Sustainable Tourism Council, n.d.; Tyrväinen, 2017, s.95.)

Suuri osa Lauhanvuori-Hämeen kangas UNESCO Global Geoparkin käyntikohteista sijaitsee Metsähallituksen hallinnoimilla alueilla, kuten

kansallispuistoissa ja muilla suojelualueilla. Metsähallituksen luontopalvelujen ja sen yhteistyökumppaneiden toimintaa ohjaa kuusi kestävän matkailun periaatetta, jotka huomioidaan kokonaisvaltaisesti luontopalveluiden toiminnassa, sekä yhteistoiminnassa alueiden matkailuyritysten kanssa (Metsähallitus, n.d.-a). Kestävän matkailun periaatteet ovat kuvattuna alapuolella kuviossa 4.

Kuvio 4. Metsähallituksen kestävän matkailun periaatteet (Metsähallitus, n.d.-a).

Matkailuun olennaisesti kuuluva liikkuminen kotoa matkakohteeseen sekä kasvun tavoitteet tuovat merkittäviä haasteita kestävyyden saavuttamiseen. Kestävyyden tavoite ja toimintatavat ovat keskeisiä matkailun suunnittelussa, sillä kohdealueen luonnon- ja kulttuuriympäristön arvojen sekä laadun säilyminen ovat avainasemassa matkailun menestyksessä. Mikäli matkailukohteiden luonto tai kulttuuriarvot kärsivät, myös matkailijoiden kiinnostus voi laskea. Matkailualan kasvun rajoittaminen ei kuitenkaan ole itsestään selvää, sillä kyseessä on elinkeinotoiminta, jonka toivotaan usein kasvavan. (Tyrväinen, 2017, s.95)

TEMin toimialaraportin (2021, s.53) mukaan kestävien arvojen merkitys matkailijoiden ostopäätöksissä kasvaa tutkimusten perusteella nopeasti. Myös jakelukanavat ja yhteistyökumppanit asettavat yhä enemmän vaatimuksia

palveluntuottajille ja edellyttävät todisteita vastuullisista käytännöistä. Osa kansainvälisistä matkanjärjestäjistä vaatii jo nyt yhteistyökumppaneiltaan vastuullisen toiminnan suunnitelmia tai sertifikaatteja sopimusten liitteeksi. Tulevaisuuden menestyjiä ovat yritykset, jotka toimivat vastuullisesti ja osaavat viestiä arvoistaan ja toiminnastaan asiakkaille ymmärrettävästi. Tutkimukset osoittavat, että vastuullisesti toimivien yritysten asiakastyytyväisyys ja koettu laatutaso ovat korkeampia. Vastuullisuudesta kannattaa siis viestiä yhteistyökumppaneille kaikissa kohtaamisen vaiheissa (Visit Finland, n.d.-a, kohta Mitä?).

Korkean asiakastyytyvyyden ja koetun laatutason lisäksi yritykset saavuttavat myös merkittäviä säästöjä energiankulutuksen, vedenkäytön ja jätemäärien vähentämisen kautta. Lisäksi kestävä kehityksen mukaiset ohjelmat tuovat työhön systemaattisuutta, mikä voi parantaa tehokkuutta. Matkailijoille tärkeitä kestävyuden osoituksia matkailupalveluissa ovat esimerkiksi vesi- ja energiatehokkuus, jätehuolto, sekä paikallisten tuotteiden ja palveluiden käyttö. Toiminta puhtaassa luonnossa tarjoaa yrityksille ainutlaatuisen toimintaympäristön ja kilpailuedun, mutta se tuo mukanaan myös vastuun luonnon suojelusta ja säilyttämisestä. (TEM, 2021, s.53.)

Hemmin, (2005) mukaan ympäristöjohtamisen keskeisin tavoite on yritysten aiheuttaman ympäristökuormituksen ja siitä aiheutuvien ympäristövaikutusten minimointi. Hänen mukaansa ympäristövaikutuksia voitaisiin pienentää ekotehokkuuteen pyrkimällä energiakatselmuksen ja benchmarkingin avulla (s.158). Sustainable Travel Finlandin (n.d., luku 5.5 kohta Päästöjen vähentäminen) mukaan matkailualalla voitaisiin pyrkiä hiilineutraaliuteen, ja matkailutoimijoiden tulisi ensisijaisesti keskittyä päästöjensä vähentämiseen. Tämä voidaan saavuttaa muun muassa parantamalla energiatehokkuutta, vähentämällä fossiilisten polttoaineiden käyttöä ja panostamalla kierrätykseen. Vasta sen jälkeen, kun kaikki mahdollinen on tehty päästöjen estämiseksi ja vähentämiseksi, voidaan harkita jäljelle jäävien päästöjen kompensointia. Kestävää matkailua voidaan mitata tuotteiden ja toimintojen elinkaarianalyseillä, ympäristövastuullisuuden periaatteilla, luonnon- ja kulttuuriperinnön suojelemisella,

tuotteiden kierrätettävyydellä sekä paikallisyhteisöjen osallistamisella matkailusuunnitteluun (Tyrväinen, 2017, s.95).

Samalla kun ilmastonmuutosta ja sen vaikutuksia koitetaan hillitä, tulee matkailualan sopeutua niihin eri tavoin. Matkailualalla yksi keskeinen sopeutumiskeino on tuotteiden monipuolistaminen ja ympärivuotisen matkailun edistäminen. Matkailutarjontaa kehittämällä voidaan esimerkiksi kannustaa matkailijoita matkustamaan harvemmin mutta viipymään pidempään samassa kohteessa, mikä vähentää erityisesti liikkumisesta aiheutuvia päästöjä. (Sustainable Travel Finland, n.d. luku 5.5, kohta Päästöjen vähentäminen.)

3.3 Ekologiset ratkaisut

Matkailualalla voidaan tehdä monenlaisia kestävämpiä ratkaisuja, ja tämä näkyy jokaisen matkailualan sektorin panoksena. TEM:in (2021, S.53) mukaan esimerkiksi lentoliikenteessä hankitaan uutta, vähäpäästöisempää kalustoa, ja lisätään biopolttoaineiden käyttöä. Lisäksi on pohdittu lentokoneen painon pienentämistä ja lentoliikenteelle yhteistä ilmatilaa, joka mahdollistaisi paremman lentoreittien suunnittelun, ja vähentäisi polttoaineen kulutusta.

Yritykset voivat toimialasta riippumatta vaikuttaa merkittävästi omaan energiankulutukseensa. Tärkeimmät energiaa säästävät toimenpiteet tehdään jo kiinteistön suunnittelu- ja rakennusvaiheessa, jolloin on mahdollista ottaa käyttöön uusimmat teknologiat ja menetelmät. Jo toiminnassa olevissa kiinteistöissä energiansäästöä voidaan edelleen tehostaa tekemällä muutoksia ja parannuksia esimerkiksi energiakatselmuksen tulosten perusteella. Jo pelkät käyttötekniset muutokset ja sopivien ostotariffien valinta voivat tuoda huomattavia säästöjä ilman suuria investointeja. Energiakatselmuksella onkin keskeinen työkalu yritysten energiansäästötavoitteiden saavuttamisessa. (Hemmi, 2005, s.158-159.)

Energiatehokkuutta voi parantaa monin tavoin, esimerkiksi hyödyntämällä aurinkopaneeleilla kerättyä sähköä, käyttämällä energiansäästölamppuja ja

suosimalla A-luokan sähkölaitteita ja ympäristömerkittyjä koneita. Hukkalämmön erilaiset talteenottojärjestelmät, kolminkertaiset ikkunat tai lämpölasit auttavat vähentämään lämpöhävikkiä. Myös automatisoitu valaistus, joka aktivoituu esimerkiksi liikkeen tai kellonajan mukaan, on hyvä käytäntö. Huoneisiin voidaan asettaa standardilämpötila, minkä lisäksi tyhjissä tiloissa lämpötilaa voidaan säätää matalammaksi. Saunat kannattaa lämmittää vain tarpeen mukaan, ja ne voidaan sammuttaa jo ennen viimeistä kävijää, jolloin jälkilämpöä hyödynnetään tehokkaasti. Sähkökiukaissa kannattaa käyttää hyvin lämpöä varaavia kiviä sekä optimoida kiukaan teho ja käyttöaika. Puukiukaan käyttäminen on suositeltavaa, mutta ennen sen lämmitystä on hyvä poistaa vanhat tuhkat tuhkaluukusta, minkä lisäksi tulipesässä tulisi polttaa vain kuivia puita. Saunassa on myös hyvä suosia kestäviä, luonnonmateriaaleista valmistettuja laudeliinoja kertakäyttöisten sijaan. (Hemmi, 2005, s.162; Green Key, n.d.-a; Sauna from Finland, n.d.)

Majoitusliikkeissä voidaan vähentää suoraa vedenkulutusta esimerkiksi rajoittamalla vedenpainetta, säätämällä veden lämpötila optimaaliseksi, korvaamalla huoneiden kylpyammeet suihkuilla, ja puhdistamalla altaita ei-kemiallisin menetelmin. Tämän lisäksi WC:n huuhteluun voidaan käyttää harmaata vettä, eli esimerkiksi suihkuvettä, ja huuhteluveden määrää voidaan vähentää säätöventtiilistä, jos sellainen on. Myös erillisten vesimittareiden asennus on suositeltavaa, jotta on helpompaa suunnitella ja toteuttaa vedenkulutusta pienentäviä toimia. Asiakkaita kannattaa myös tiedottaa pyyhkeiden vaihtokäytännöstä, jonka mukaan pyyhkeitä voitaisiin käyttää pidempään, ympäristöystävällisesti. Siivouksessa voidaan suosia ympäristömerkittyjä pesuaineita ja välineitä, sekä hyödyntää kuituliinoja, jotka mahdollistavat pintojen puhdistuksen ilman vettä tai kemikaaleja. Ympäristömerkittyjen kangasrullapyyhkeiden käyttö puolestaan vähentää jätettä ja ympäristökuormitusta. (Green Key, n.d.-a; Hemmi, 2005, s.163-164.)

Jätettä voidaan vähentää myös välttämällä yksittäispakattujen ja kertakäyttöisten tuotteiden käyttöä. Majoitusliikkeissä voidaan esimerkiksi suosia täytettäviä ja ympäristöystävällisiä hygieniatuotepakkauksia. Ravintoloissa voidaan käyttää uudelleen täytettäviä maustepulloja ja annoshunajan sijaan tarjolle

voidaan laittaa hunajapurkki. Jätteiden lajittelumahdollisuuksista on hyvä viestiä asiakkaille useammalla kielellä, ja jokaiseen majoitushuoneeseen voidaan myös laittaa sellaiset jäteastiat, joissa on eri lokerot eri jätelajeille. (Green Key, n.d.-a.) Ulkoalueille olisi myös hyvä hankkia tarpeeksi kannellisia jäteastioita, jotta ympäristö ei roskaantuisi (Green Key, n.d.-b). Haja-asutusalueella toimivat yritykset voivat harkita myös kompostin hankintaa itselleen, jonka avulla biojäte on helppo hyödyntää esimerkiksi pihan ylläpitoon (Moody, 2020).

Yrityksissä syntyy usein paljon paperijätettä. Yritykset voivat vähentää paperia hyödyntämällä enemmän digitaalisia palveluita. Mikäli paperia tarvitaan, on kierrätyspaperin ja ylijäämäpaperin käyttö suositeltavaa. Lisäksi tulosteita kannattaa tulostaa vain tarpeen mukaan ja suosia mustavalkotulostusta sekä kaksipuolisia tulosteita. (Xero, n.d.) Paperin hankinnassa on hyvä valita läpinäkyvästi toimiva, ja ympäristönsuojeluun sitoutunut tuottaja. Paperilaadun valinnassa kannattaa suosia kierrätyskuiduista valmistettuja paperilaatuja. Ostajan kannattaa myös varmistaa, että ostettavan paperin kuidut ovat peräisin metsistä, joita on hoidettu vastuullisesti. Helpointa on valita paperi, jolla on luotettava sertifiointi, kuten FSC-sertifiointi. Pakkausten suunnittelussa tai valinnassa on suositeltavaa minimoida kuidun käyttö. Esimerkiksi paperin painon vähentäminen 80 g/m²:sta 70 g/m²:iin voi vähentää paperin kulutusta jopa 14 prosenttia. Samoin, jos paperin paino pienennetään 100 g/m²:sta 80 g/m²:iin, kulutuksen väheneminen voi olla jopa 20 prosenttia. (World Wide Fund for Nature WWF, 2007. s.3-6.)

Ravintoloissa voidaan suosia lähi- ja luomutuotteita, sekä sesongin mukaisia kasvisruokia. Ruokahävikkiä voidaan vähentää lautaskoon pienentämisellä ja ylimääräisen myyntikelvollisen ruoan ulosmyynnillä. Lisäksi ravintolan kannattaa viestiä asiakkaalle ravintolan tavoitteesta pienentää hävikkiä, esimerkiksi havainnollistavin kyltein. (Green Key, n.d.-a.) Keittiön energiatehokkuutta voidaan parantaa sijoittamalla kylmälaitteet riittävän kauas lämpöä tuottavista liesistä, suosimalla paksupohjaisia, kannellisia kattiloita, hyödyntämällä uunin jälkilämpöä sekä jäähdyttämällä ruoka hyvin ennen sen siirtämistä kylmäsäilytykseen (Hemmi, 2005, s.162-163).

Toisinaan yritykset, kuten majoitusliikkeet, ravintolat ja ohjelmapalvelujen tuottajat, vuokraavat juhlatiloja ja tarjoavat pitopalvelua. Tapahtumien ja tilaisuuksien järjestäminen on osa matkailualaa, ja monet aiemmin mainitut kestävän toiminnan käytännöt pätevät myös näissä tilaisuuksissa. On tärkeää välttää kertakäyttöastioiden ja koristeiden käyttöä, ja sen sijaan suosia uudelleenkäytettäviä tai luonnonmukaisia vaihtoehtoja. Suositeltavaa on myös astiaston ja muiden tarvikkeiden vuokraaminen tai lainaaminen, sillä näin voidaan vaikuttaa materiaalivalintoihin ja välttää turhaa tarvikkeiden liikuttelua. Lisäksi uudelleenkäytettävien kangasservettien käyttö on hyvä valinta. Eri jätejakeille tulisi varata riittävästi jäteastioita, ja asiakkaille on tärkeää tiedottaa niiden sijainneista. Liikenneyhteyksistä kannattaa myös informoida asiakkaita, ja jos tapahtuma pidetään syrjäisemmällä alueella, yhteiskuljetuksen järjestäminen voi olla hyvä vaihtoehto. Juhlien järjestäjälle on tärkeää tiedottaa kohteen kestävästä käytännöistä, kuten ulko-ovien kiinni pitämisestä ja valojen sammuttamisesta tilaisuuden päätyttyä. Lisäksi tapahtumissa on tärkeää huomioida paikallisuus ja suosia alueen omia toimijoita tarjoilujen ja tarvikkeiden hankinnassa. (Sustainable Travel Finland, n.d., luku 11.2 ja 11.6.)

Yksinajoa voidaan vähentää tiedottamalla asiakasta mahdollisuudesta käyttää joukkoliikennettä paikalle saapumiseen, jos se on mahdollista. Yritys voi myös lainata tai vuokrata ekologisia liikkumisvälineitä ja varusteita, kuten pyöriä, tai tiedottaa asiakkaille lähimmästä vuokraamosta. (Green Key, n.d.-b.) Yritys voi myös edistää sähkökäyttöisten ja uusiutuvalla polttoaineella toimivien taksien käyttämistä suosittelemalla niitä ensisijaiseksi vaihtoehdoksi asiakkaan kuljetukseen. (Green Key, n.d.-a.)

Hankinnat ja kuljetukset muodostavat majoitusliikkeiden yhden osa-alueen. Yrityksen kannattaa perehtyä hankittavien tuotteiden elinkaareen ja elinkaarivastuuseen sekä suosia pitkäikäisiä, laadukkaita tuotteita ja materiaaleja. Hankinnoissa kannattaa myös huomioida niiden huollettavuus, eli onko niihin saatavilla varaosia, ja onko niiden huoltaminen helppoa. Hankinnoissa tulisi myös kiinnittää huomiota kierrätettävyyteen ja ympäristöystävällisyyteen: suosia paikallisesti valmistettuja tuotteita, välttää kertakäyttöisiä vaihtoehtoja sekä valita kuljetusvaihtoehtoja, jotka kuormittavat ympäristöä mahdollisimman vähän.

Lisäksi niin hankinnoissa, kuin omien tuotteiden myynnissä on tärkeää varmistaa, että tuotteiden pakkaus on toteutettu kestävästi ja pakkaukset ovat uusiokäytettäviä tai kompostoitavia. (Hemmi, 2005, s.163-164; Moody, 2020.) Nykyajan ostokulttuuri mahdollistaa sen, että myös käytettynä löytyy todella hyväkuntoista tavaraa. Lisäksi kannattaa pitää myös mielessä, ettei kaikkea tarvitse omistaa, vaan tarvikkeita voidaan myös vuokrata. (Luontoliitto, n.d.; Moody, 2020.)

Kestävyysasioista viestimisen avulla yritys voi saada sekä maine-etua, mutta myös lisätä asiakkaiden tietoutta kestävästä kehityksestä ja ympäristöasioista. Se voidaan nähdä myös vaikuttamisen keinona, sillä jos yritys viestii asiakkaalle selkeästi ja perustellen, miksi hävikkiä, tai huonesiivouksia pyritään vähentämään, onnistuu se suuremmalla todennäköisyydellä. Kestävyysasioista viestimisessä on tärkeää miettiä, kenelle viesti suunnataan. On hyödyllistä käyttää havainnollistavia esimerkkejä ja perusteluita, ja selittää asiat arkikielellä. (Ekotuki, 2021, s. 7-8.)

4 ILMASTONMUUTOS

Ilmastonmuutos on maailmanlaajuinen, ihmisten toiminnan aiheuttama kriisi, joka vaikuttaa negatiivisesti moniin elämän osa-alueisiin. Kyse on keskimääräisten sääolosuhteiden pitkäaikaisesta muutoksesta, joka määrittää maapallon paikallisen, alueellisen sekä maailmanlaajuisen ilmaston (National Aeronautics and Space Administration Nasa, n.d.-a.). Ilmastonmuutokseen usein sekoitettava ilmaston lämpeneminen tarkoittaa maapallon keskimääräisen pintalämpötilan nousua, mikä johtuu fossiilisten polttoaineiden käytöstä, joka lisää lämpöä sitovien kasvihuonekaasujen tasoa maapallon ilmakehässä. Maapallon ilmasto on vaihdellut luonnollisesti kautta historian, mutta teollistumisen myötä 1800-luvulla ihmisen toiminnan vaikutus ilmastoon on kasvanut merkittävästi. Ilmaston lämpeneminen alkoi kiihtyä 1900-luvun puolivälistä lähtien, ja sitä on pidetty ensisijaisesti ihmisen toiminnan seurauksena. (Nasa, n.d.-a;

Nasa, n.d.-b.) Fossiilisilla polttoaineilla tarkoitetaan uusiutumattomia ja vähenviä luonnonvaroja, jotka ovat varastoituneet maaperään miljoonia vuosia sitten. Esimerkkejä fossiilisista polttoaineista ovat kivihiihi, maakaasu ja öljy (Tilastokeskus, n.d.), joiden polttaminen tuottaa hiilidioksidia. Hiilidioksidi on suurin kasvihuonekaasu, ja se kattaa yli puolet kasvihuonepäästöistä aiheutuudesta lämpenemisestä. (Nasa, n.d.-c; Euroopan Parlamentti, 2023.)

Kasvihuonekaasupäästöjen synty vaihtelee huomattavasti eri puolilla maailmaa. Suurimmat päästöt tulevat Kiinasta, Yhdysvalloista, Intiasta, Euroopan Unionista sekä Venäjältä. Kymmenen suurimman kasvihuonekaasupäästöjen aiheuttajan osuus maailman vuotuisista päästöistä on yli kaksi kolmasosaa. Useimmilla näistä maista on myös suuri väestö ja taloudet, ja yhdessä ne muodostavat yli puolet maailman väestöstä, ja 75 prosenttia maailman bruttokansantuotteesta. (Ge ym., 2020.)

Euroopan komission (n.d.) mukaan ilmastonmuutos aiheuttaa monia ongelmia, kuten sateiden erilaisesta jakautumisesta sekä lisääntyneestä veden haihtumisesta johtuva kuivuus. Esimerkiksi Espanjassa on kärsitty viimevuosina pahimmasta kuivuudesta vuosisatoihin, ja Kataloniassa kuusi miljardia ihmistä on määrätty vedensäästötalkoisiin (Frühbeck, 2024; Kause, 2024). Valtamerien lämpölaajeneminen ja jäätiköiden sulaminen aiheuttaa merenpinnan nousua. Merenpinnan nousu aiheuttaa tulvia ja rannikoiden eroosiota, mikä vaikuttaa alueen ihmisiin, yrityksiin, luontoon sekä infrastruktuuriin. Noin joka kolmas Euroopan Unionin asukas asuu 50 kilometrin säteellä rannikosta, ja yhteenlaskettuna näiden alueiden osuus on yli 30 prosenttia EU:n bruttokansantuotteesta. Lämpötilan noustessa valtamerien rakenne muuttuu. Lämpötilojen ja merivirtausten muutokset voivat johtaa kalakantojen muutoksiin, ja happamoitumisella on vaikutuksia moniin kalsiumkarbonaattia erittäviin organismeihin, kuten korallit. Nämä muutokset vaikuttavat väistämättä rannikko- ja meriekosysteemeihin, mikä puolestaan aiheuttaa sosioekonomisia haasteita monille alueille. (Euroopan komissio, n.d.) Sosioekonomisilla haasteilla tarkoitetaan esimerkiksi kalastus- ja matkailuelinkeinon muutoksia, mikä näkyy paikallisten asukkaiden toimeentulossa sekä ravintolähteiden muutoksina. Lisäksi meren lisääntynyt suolaantuminen vaikuttaa maatalouteen ja

juomaveden saatavuuteen. (Intergovernmental Panel on Climate change IPCC, 2013 s.383.) Ilmastonmuutoksen nopeasta etenemisestä kärsii myös biodiversiteetti, eli luonnon monimuotoisuus. Monet eläin-, ja kasvilajit ovat vaarassa, ja lajeille suotuisia elinympäristöjä uhkaa häviäminen. (Euroopan komissio, n.d.)

Sosiaalisina uhkina nähdään ihmisten terveyteen vaikuttavat tekijät, kuten lisääntyvistä sään ääri-ilmiöiden aiheuttamista katastrofeista johtuvat loukkaantumiset, uudenlaiset eläintaudit, ja ilmanlaadun heikkeneminen. Sään ääri-ilmiön aiheuttamilla katastrofeilla voidaan viitata esimerkiksi vuoden 2021 suurta tuhoa tehneisiin tulviin Saksassa ja Belgiassa. Vuoden 2021 tulvissa Saksassa menehtyi 190 ihmistä, mikä on poikkeuksellisen suuri määrä verrattuna siihen, että viimeisten 40 vuoden aikana Saksassa sisävesitulvissa menehtyi keskimäärin vähemmän ihmisiä kuin tässä yhdessä tulvassa. (Nurminen, ym. 2021; Rhein & Kreibich, 2024, s.2.)

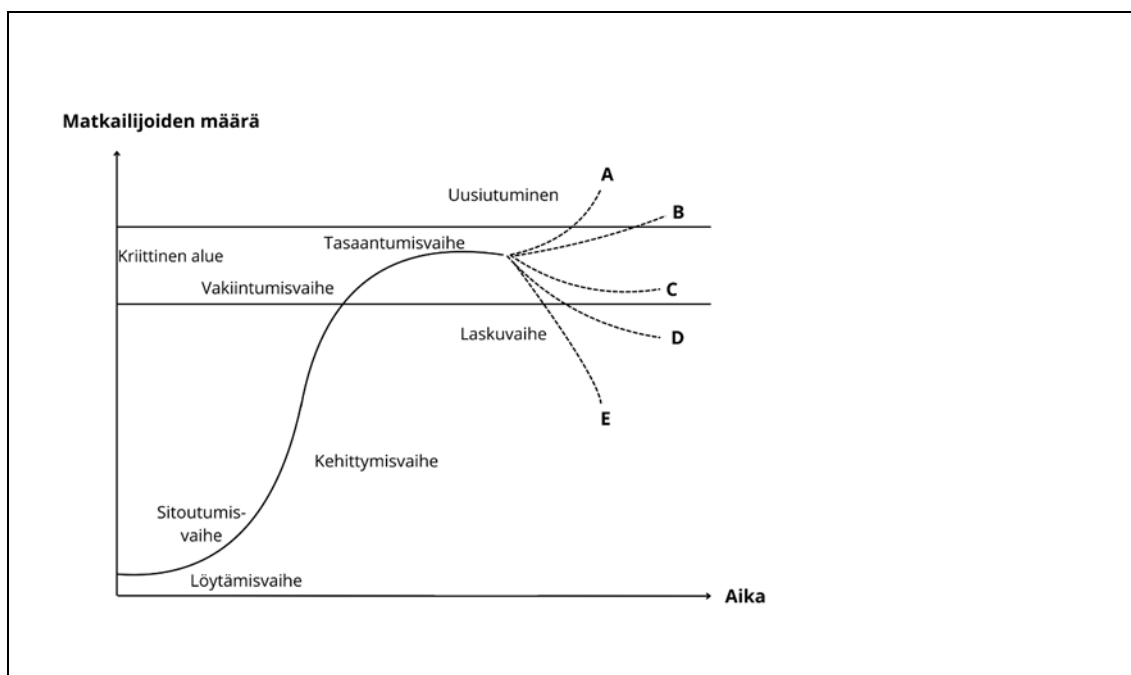
Ilmastonmuutoksella on myös suoria ja välillisiä vaikutuksia työllisyyteen ja etenkin talouden aloihin, kuten maatalouteen ja matkailuun. Liiketoimintaan kohdistuvia uhkia ovat lisäksi infrastruktuurin vaurioituminen, mikäli sitä ei ole suunniteltu kestävästi sellaisia luonnon katastrofeja, joita alueella saattaa ilmastonmuutoksen myötä esiintyä. Rakennukset ovat kallis investointi, mutta oleellinen osa yhteiskunnan ja talouden toimintaa, ja niiden odotetaan säilyvän pitkään. Ilmastonmuutos vaikuttaa myös energian tarjontaan ja kysyntään, kun toisaalla lämmityksen tarve vähenee ja toisaalla jäähdytysenergian tarve nousee. Kuivuus voi vähentää jäähdytykseen tarvittavaa, saatavilla olevan veden määrää. (Euroopan komissio, n.d.)

4.1 Matkailun ympäristövaikutukset

Matkailun ympäristövaikutuksilla viitataan siihen, miten matkailu vaikuttaa kohteen luontoon, ympäristöön ja maisemaan. Ilmastonmuutos ja luonnon monimuotoisuuden väheneminen ovat kansainvälisesti merkittävimpiä ympäristöongelmia. Vetovoimaiset ympäristöt houkuttelevat matkailijoita, mutta samalla

matkailun lisääntyminen muuttaa kohteen ympäristöä ja sen pilaantumisen riski kasvaa. Luonto on merkittävä matkailun vetovoimatekijä Suomessa, mutta se on myös herkkä ympäristömuutoksille. Huonosti suunniteltuna matkailu voi vähitellen heikentää luontokohteen alkuperäistä houkuttelevuutta, kuluttaa ympäristön ja muuttaa paikallisväestön asenteet kielteisiksi matkailua kohtaan. (Tyrväinen, 2017, s.93-94.)

Richard Butlerin matkailun elinkaarimalli tarjoaa hyödyllisen näkökulman siihen, miten matkailukohteet kehittyvät ajan myötä ja miten matkailun kasvu voi vaikuttaa ympäristöön. Mallin kuusi vaihetta – löytämis-, sitoutumis-, kehitymis-, vakiintumis-, tasaantumis- sekä joko uusiutumisen- tai laskuvaihe – kuvaavat matkailukohteen elinkaarta. Matkailun elinkaarimalli on kuvattuna kuviossa 5.

Kuvio 5. Matkailun elinkaarimalli (Butler, 2006, s.5).

Mallin avulla voidaan esimerkiksi analysoida, missä vaiheessa matkailukohteet on, ja arvioida siihen kohdistuvia ympäristöpaineita. Varhaisessa löytämisvaiheessa asiakkaita ja yrityksiä on vähän, ja luonnonympäristö on hyvin säilynyt ja houkutteleva. Sitoutumisvaiheessa yritys- ja asiakasmäärät kasvavat, ja palveluita aletaan tuottaa enemmän matkailijoille. Kehittymisvaiheessa matkailukohteeseen kasvaa nopeasti, ja alueelle saapuu myös ulkopuolisia yrittäjiä.

Samalla ympäristön kuluminen alkaa näkymään. Vakiintumisvaiheessa matkailijamäärien kasvuvauhti hidastuu, ja ympäristö on jo selvästi huonontunut. Tasaantumisasiässä kehitys on pysähtynyt, ja alueen kantokyvyn raja on saavutettu. Tällöin alueella on usein liikaa tarjontaa, mikä näkyy kilpailuna, ja johtaa matkailupalveluiden häviämiseen. Tässä kohtaa paikallisten yrittäjien osuus kasvaa. Tämän vaiheen jälkeen alueella on kaksi vaihtoehtoa: taantuminen tai uudistuminen. Taantumisasiässä alue on ylittänyt kantokyvynsä pysyvästi, eikä se pysty kilpailemaan muiden kohteiden kanssa. Tällöin yritystoiminta on todella vähäistä, ja alue on vaarassa hävitä matkailukartalta. Jos alue haluaa uudistua, sen tulee tehdä radikaaleja toimenpiteitä, kuten kehittää uusia vetovoimatekijöitä. palveluiden tulee olla myös parempia, ja ympäristön laatua on parannettava merkittävästi. (Hemmi, 2006, s.92-94.) Matkailualueiden ekologisella kantokyvyllä tarkoitetaan matkailijoiden tai matkailun määrää, jonka alue voi pitää ilman, että ympäristön tila heikkenee. (Tyrväinen, 2017, s.94). Butlerin malli auttaa ymmärtämään, että matkailukohteiden ympäristövaikutuksia voidaan ennakoida ja hallita, jos matkailun kehittäminen perustuu huolelliseen suunnitteluun ja ympäristön kantokyvyn huomioimiseen.

Matkailun kestävyttä voidaan arvioida myös esimerkiksi Limits of Acceptable Change – eli LAC mallilla. LAC malli on alun perin kehitetty Yhdysvaltojen erämaa-alueiden käytön suunnitteluun, mutta nykyään sitä käytetään myös matkailualueilla luontokohteissa. Mallin avulla tutkitaan hyväksyttävien muutosten rajoja, ja kysymys on, kuinka suuri muutos on hyväksyttävää. (Hemmi, 2005, s.90-92.)

Yhteisöperustainen kestävyden tutkimus lähtee ajatuksesta, ettei ole muuttamatonta tai koskemattomaa paikkaa. Tärkeämpää on määritellä yhdessä hyväksyttävät muutoksen rajat ja löytää tasapaino hyötyjen ja haittojen välillä. LAC-malli toimii tämän ajattelutavan mukaisesti. Se on erityisen hyödyllinen matkailualueiden muutosten seurannassa ja kehittämissuunnittelun tukena. Mallia voidaan soveltaa, ja hyväksyttävien muutosten rajoja voidaan asettaa eri tasoilla - tuotekohtaisesti, paikallisesti, alueellisesti tai kansallisesti. LAC-mallilla voidaan tarkastella ympäristöllisiä, sosiaalisia, kulttuurisia tai taloudellisia muutoksia. Esimerkiksi Metsähallitus käyttää LAC-mallia kansallispuistojen

luonnon kestävyuden arviointiin yhteistyössä eri tahojen kanssa. Mallissa alueen toimijat määrittävät yhdessä minimi- ja maksimiarvot, joiden sisällä toimintaa pyritään pitämään. Menetelmä tarkastelee, kuinka mittarille asetettu arvo muuttuu tarkastelujaksolla suhteessa ennalta määriteltäviin raja-arvoihin ja kuinka suuret muutokset voidaan vielä hyväksyä. (Veijola & Kyyrö, 2020, s.21, 64.)

LAC-mallin neljä pääelementtiä ovat: 1. Hyväksyttävien olosuhteiden ja muutosten määrittäminen, joka liittyy alueen matkailukäyttöön, ja sen seurausvaikutuksiin. 2. Alueen tämänhetkisten olosuhteiden inventointi, ja hyväksyttävien muutosten vertaaminen keskenään. 3. Alueen ekologisten ja sosiaalisten muutostekijöiden hallintakeinojen määrittäminen. 4. Säännöllinen seuranta- ja arviointijärjestelmä. (Hemmi, 2005, s.90-92.)

Matkailulla on suoria sekä epäsuoria ympäristövaikutuksia, joita syntyy matkakohteessa sekä sinne matkustettaessa. Liikkuminen tapahtuu usein sellaisilla liikennevälineillä, joista aiheutuu päästöjä, kuten linja-autot, henkilöautot ja lentokoneet. (Simpson, ym., 2008. s.15.) Liikenne tuottaakin noin 90 prosenttia matkailun hiilidioksidipäästöistä, joista suurin osa tulee lentoliikenteestä (Tyrväinen, 2017, s.94). Ympäristövaikutusten laajuuteen ja laatuun vaikuttaa se, mihin vuodenaikaan matka tehdään, millaisia palveluita käytetään ja mitä aktiviteetteja valitaan. Esimerkiksi ratsastus ja maastopyöräily kesällä kuluttavat maastoa eri tavoin kuin talvella harrastettavat maastohiihto ja lumikenkäily. Suorilla vaikutuksilla viitataan esimerkiksi roskaantumiseen ja luontoalueiden talleantamiseen. (Tyrväinen, 2017, s.94.)

Reittien suunnittelulla ja merkitsemisellä voidaan vähentää näitä ympäristövaikutuksia. Selkeästi merkityt reitit, kuten vaelluspolut, maastopyöräilyreitit ja talvella hiihtoladut, auttavat ohjaamaan matkailijoita alueille, jotka kestävät paremmin kulutusta (Metsähallitus, n.d.-b). Tämä vähentää herkkien luontoalueiden talleantumista, maaston kulumista ja roskaantumista. Reittien suunnittelussa voidaan ottaa huomioon myös eri aktiviteettien yhteiskäyttö: esimerkiksi talvella hiihtolatuina toimivat reitit voivat kesällä palvella kävely- tai maastopyöräilypolkuina. Yhteiskäyttö vähentää tarvetta avata uusia reittejä eri

käyttötarkoituksiin, mikä säästää ympäristöä. Suomessa esimerkiksi monet pururadat toimivat talvisin hiihtolatuina. Tyrväisen (2017, s.94) mukaan epäsuoria vaikutuksia syntyy esimerkiksi rakentamisesta ja energian- ja veden kulutuksesta. Rakennusten ilmastointi ja lämmitys kuluttavat luonnonvaroja, ja tästä syystä matkakohteiden rakentamis- ja maankäyttöratkaisut sekä energiantuotanto tulisi tehdä ympäristöä säästäen.

Matkailulla on suuri vastuu ilmastonlämpenemisestä, ja sen arvioidaan olevan vastuussa noin kahdeksasta prosentista maailman kasvihuonepäästöistä (Sustainable travel international, n.d.; Reilun matkailun yhdistys, n.d.; Lenzen ym. 2018, kohta abstract). Matkailualan osuutta on vaikeaa verrata muihin sektoreihin, koska sen osuus jakautuu useille eri toimialoille, ja sen prosentuaalinen osuus on siis laskettu yhdistelemällä päästöjä eri sektoreista. Ritchien (2020) mukaan selkeästi suurimman vastuun kantaa kuitenkin energiasektori, jonka osuus on 73,2 prosenttia. Maa- ja metsätalous, sekä maankäyttö ja sen muutokset kattavat päästöistä 18,4 prosenttia. Teollisuuden osuus on 5,2 prosenttia ja jätehuollon osuus 3,2 prosenttia.

Negatiivisten vaikutusten lisäksi matkailulla on myös myönteisiä vaikutuksia ympäristöön. Varsinkin sellaisissa luontomatkailukohteissa, jossa on paljon kävijöitä, resursseja suunnataan matkailijoiden opastamiseen ja ympäristötietoisuuden lisäämiseen. Luonnonsuojelullisesti arvokkaiden ja maisemallisesti kauniiden kohteiden myötä matkailijoiden luonnontuntemus ja luonnon arvostus kasvaa. Lisäksi matkailusta saatavilla tuloilla voidaan ylläpitää luontokohteen laatua, ennaltaehkäistä kulumista, ja kunnostaa kuluneimpia kohteita. (Tyrväinen, 2013, s.147.)

Lisääntynyt ympäristötietoisuus on saanut ihmiset pohtimaan uudelleen matkustusvälineitään, ja yhä useammin lentokone vaihdetaan junaan. Sekä lento- ja rautatieliikenne lisäävät ympäristöpaineita, mutta eri tavoilla. Jotta voidaan arvioida kulkuneuvon kokonaishaitallisuutta ympäristölle, tulee huomioida well-to-wheel päästöt, eli polttoaineen polttaminen tankissa, sekä polttoaineen tuotannon ja jakelun päästöt. Tämän lisäksi tulee huomioida esimerkiksi kulkuneuvon koko, matkustajien määrä, reitin pituus sekä kulkuneuvon

energiankulutus. Euroopan ympäristökeskuksen tilaama tutkimus osoittaa selkeän hierarkian matkustaja- ja tavaraliikennemuotojen välillä kasvihuonekaasupäästöjen suhteen. Rautatie- ja vesiliikenteessä on alhaisimmat päästöt kilometriä ja kuljetettua yksikköä kohti, kun taas lento- ja tieliikenteen päästöt ovat huomattavasti suuremmat. Uutisesta ja raporteista selviää, että yksin autoilu voi myös olla haitallisempaa kuin lentäminen, ja jos auton keskimääräisellä käyttöasteella 1,5 henkilöä vaihtaisi yksinautoilusta raideliikenteeseen, saataisiin merkittäviä päästöetuja. (European Environment Agency, 2023; European Environment Agency, 2020, s.5-6, 22-24.).

4.2 Ilmastomuutoksen vaikutus matkailuun

Ilmastolla on usein suuri vaikutus matkakohteen houkuttelevuuteen ja sen valintaan. Ilmastomuutoksella on siis merkittävä rooli siinä, minne matkailijat suuntaavat tulevaisuudessa. Eniten ilmastomuutoksen vaikutukset näkyvät sellaisissa matkakohteissa, jotka ovat riippuvaisia säätekijöistä. Tällaisia kohteita ovat esimerkiksi vuoristoilla sijaitsevat hiihtokeskukset sekä lämpimät, rantalomailuun otolliset kohteet (Suomen ympäristökeskus, n.d.)

Ilmasto määrittää myös kohteen sopivuuden erilaiseen matkailutoimintaan ja on suurin maailmanlaajuisen kausivaihtelun aiheuttaja matkailun kysynnässä. Lisäksi sillä on suuri merkitys toimintakustannuksiin, kuten lämmitykseen ja jäähdytykseen, vesi- ja ruokahuoltoon sekä vakuutuksiin. Tämän vuoksi matkailukausien pituuden ja laadun muutoksilla voi olla suuria vaikutuksia kohteiden väliseen kilpailuun ja näin myös matkailuyritysten kannattavuuteen. (Simpson., ym. 2008, s.12.) Yritykset voivat osittain vastata ongelmaan pidentämällä matkailusesonkia, eli kehittämällä uusia palveluita eri vuodenajoille.

Ympäristöolosuhteiden ollessa matkailun kriittinen resurssi, monilla ympäristömuutoksilla on syvällisiä vaikutuksia matkailuun paikallisella ja alueellisella kohdetasolla. Biologisen monimuotoisuuden ja maiseman esteettisyyden vähenemisellä, veden saatavuuden muutoksilla, muuttuneella maataloustuotannolla, lisääntyneillä luonnonuhilla, rannikoiden eroosiolla ja infrastruktuurin

vaurioitumisella sekä vektorien välittämien tautien lisääntymisellä on vaikutuksia matkailuun. (Simpson., ym. 2008, s.13.) Vektorien välittämiä tauteja ovat sellaiset taudit, jotka tarttuvat ihmisestä toiseen esimerkiksi hyönteisten välityksellä (Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos, n.d.).

4.3 Lieventämistoimien vaikutus matkailijoihin

Kansallisten ja kansainvälisten lieventämistoimien, joilla pyritään vähentämään kasvihuonekaasuja, uskotaan vaikuttavan matkailijavirtoihin (Simpson ym. 2008, s.13). Ne voivat nostaa kuljetuskustannuksia ja parantaa ympäristöasenteita, joka saa matkailijan mahdollisesti muuttamaan matkustustottumuksiaan esimerkiksi vaihtamalla matkakohdetta tai matkan kulkuun käytettävää matkustusvälinettä. Tämä on aiheuttanut huolta usean matkakohteen viranomaisissa, sillä käytäntöjen pelätään vaikuttavan negatiivisesti maiden matkailutalouteen. (Simpson, ym. 2008, s.13.)

Lisääntynyt ympäristöajattelu ja kustannukset ovat nostaneet lentämisen hintaa viime vuosina. Useat maat ovat ottaneet käyttöön lentolipun hintaan lisätävän lentoveron. Ruotsissa tämä on lisännyt keskustelua lentohäpeästä, ja näkynyt lentomatkustamisen vähenemisenä. Sen on katsottu heikentävän lentokenttien kilpailukykyä, ja jotkut lentokentät ovat joutuneet sen vuoksi talousvaikeuksiin. Nyt lentoverosta ollaan Ruotsissa luopumassa. (Bryant, 2024; Ortamo, 2019.) Tämän lisäksi lentojen hintojen nousu voi ohjata matkailijat pois erityisesti kaukaisista kohteista, joihin matkustaminen on lähtökohtaisesti kalliimpaa. Tällaisia kohteita on esimerkiksi Tyynenmeren saaret, jotka ovat vahvasti riippuvaisia kansainvälisestä matkailusta. Matkailu kattaa jopa 40 prosenttia Fidzin bruttokansantuotteesta, joten matkailu on elintärkeää sen taloudelle (World Bank, 2022, s.1-2). Mikäli matkustaminen alueelle vähenee, sillä voi olla huomattavia taloudellisia vaikutuksia, sillä matkailutulosten väheneminen heikentää paikallistaloutta, vaikuttaa työllisyyteen ja näin heikentää asukkaiden elämänlaatua.

5 VASTUULLISUUS JA KESTÄVÄ KEHITYS

Vastuullisuudella tarkoitetaan kestävästä kehitystä, ympäristön suojelua ja sosiaalista oikeudenmukaisuutta tukevaa toimintaa ja valintoja (Vastuullinen Suomi, 2024). Kestävästä kehitystä käsiteltiin ensimmäisen kerran YK:n Brundtlandin komission raportissa vuonna 1987, jolloin se määriteltiin niin, että se on kehitystä, joka täyttää nykyajan tarpeet vaarantamatta tulevien sukupolvien kykyä tyydyttää omia tarpeitaan. Sillä tarkoitetaan siis jatkuvaa ja ohjattua yhteiskunnallista muutosta, jolla pyritään turvaamaan hyvät elämisen mahdollisuudet nykyisille ja tuleville sukupolville. (Ympäristöministeriö, 2023.)

Kestävä kehitys voidaan jakaa ekologiseen kestävyyteen, taloudelliseen kestävyyteen ja sosiaaliseen ja kulttuuriseen kestävyyteen. Ekologisessa kestävydessä kyse on biologisen monimuotoisuuden ja ekosysteemien toimivuuden säilyttämisestä, ja ihmisen toiminnan sopeuttamisesta luonnon kestokykyn. Biologisella monimuotoisuudella, toisin sanottuna biodiversiteetillä tarkoitetaan elämän monimuotoisuutta kaikissa muodoissaan maapallolla. Ekosysteemi koostuu tietyn alueen eliöistä ja elottomasta luonnosta. Keskeistä on noudattaa varovaisuusperiaatetta, jonka mukaan sellaisten toimien lykkäämistä, jotka estävät ympäristön tilan heikkenemistä, ei voida perustella täyden tieteellisen varmuuden puuttumisella. Tämän lisäksi tärkeänä pidetään haittojen syntymisen ennaltaehkäisyä sekä niiden torjuntaa heti alkuvaiheessa siellä, missä ne syntyvät. (Ympäristöministeriö, 2023.)

Taloudellisella kestävydellä tarkoitetaan tasapainoista kasvua, joka ei perustu velkaantumiseen. Tarvitaan kestävä talous, jotta yhteiskunnan keskeiset toiminnot onnistuvat. Sosiaalisessa ja kulttuurisessa kestävydessä kyse on hyvinvoinnin edellytysten siirtämisestä sukupolvelta toiselle. Sosiaalisen kestävyden haasteita ovat esimerkiksi sukupuolten välinen epätasa-arvo ja köyhyys, terveydenhuolto sekä koulutuksen järjestäminen. Näillä haasteilla on myös merkittäviä vaikutuksia ekologiseen ja taloudelliseen kestävyyteen. (Ympäristöministeriö, 2023.)

5.1 Ympäristöjärjestelmät

Matkailuyrityksille on tarjolla lukuisia ohjelmia, järjestelmiä ja sertifikaatteja, jotka tukevat vastuullisen matkailun kehittämistä. Sertifikaatit tarjoavat yrityksille työkaluja, kuten alkutilanteen kartoitusta, jatkuvan kehittämisen mallin, viestintätukea sekä ohjeistusta toimenpidesuunnitelman luomiseen. Jotkin järjestelmät kattavat kaikki kestävän matkailun osa-alueet, ja toiset painottavat ympäristöasioita. Suomessa yli tuhat matkailuyritystä on jo mukana jossakin kestävän kehityksen ohjelmassa, ja näin sitoutunut vastuulliseen toimintaan. Visit Finland, n.d.-b.) Ympäristömerkintä voidaan usein myöntää yritykselle, sen tuotteelle tai palvelulle, ja se on osoitus siitä, että tuote tai palvelu rasittaa ympäristöä vähemmän kuin muut vastaavat tuotteet tai palvelut. Tämä tuo hyvää mainetta ja voi auttaa kuluttajaa valitsemaan niistä parhaiten omiin arvoihinsa sopivan. Tässä luvussa keskitytään Green Keyhin, Ekokompassiin, sekä Sustainable Travel Finland ohjelmaan.

Sustainable Travel Finland

Sustainable Travel Finland (STF) on Visit Finlandin kehittämä matkailuyrityksien ja -alueiden kestävän kehityksen kehittämisohjelma. Ohjelman tarjoaman työkalupakin avulla yritysten ja alueiden on helpompi omaksua kestäviä toimenpiteitä ja valintoja arjessaan. STF merkki myönnetään yrityksille ja alueille, jotka läpikäyvät ohjelman ja täyttävät kriteerit. Merkin omistamisen myötä yritykset ja alueet saavat käyttöönsä jatkuvan kehittämisen mallin, markkinointiapua sekä lisää näkyvyyttä Visit Finlandin kanavilla. Tämän lisäksi heidät pidetään ajan tasalla matkailun kestävään kehitykseen liittyvistä, uusista tiedoista. Ohjelma tarjoaa yrityksille ja matkailukohteille käyttäjää kouluttavan 7 askeleen kestävän matkailun kehittämispolun, josta kuva alapuolella. Ohjelma on maksuton, mutta yrityksille voi syntyä kustannuksia sertifioinnista, ja destinationeille valmennusten järjestämisestä. (Visit Finland, n.d.-c) 7 askeleen kestävän matkailun kehittämispolku kuvattuna seuraavalla sivulla kuviossa 6.

Kuvio 6. 7 askeleen kestävän matkailun kehittämispolku. (Visit Finland, n.d.-c).

Green Key

Green Key on kansainvälisesti tunnustettu matkailualan vastuullisuussertifikaatti matkailualalla, jonka arvot pohjautuvat YK:n kestävän kehityksen tavoitteisiin. Sen sisältämät vaatimukset koskevat ympäristövaikutusten pienentämistä, sosiaalisten hyötyjen lisäämistä sekä paikallistalouden tukemista. Kriteerit on laadittu käytännönläheisiksi ja ne ottavat hyvin huomioon matkailualan ominaispiirteet. (Green Key, n.d.-c.)

Green Keyn vastuullisuusohjelma sitouttaa osallistuvat yritykset jatkuvaan toimintansa kehittämiseen, ja raportoimaan siitä joka vuosi tehtävän jatkohakemuksen yhteydessä. Ohjelma tarjoaa osallistuville yrityksille neuvontaa, viestintämateriaalia sekä koulutusta. Säännöllisesti paikan päällä suoritettavat auditoinnit varmistavat toiminnan laadun ja mahdollistavat kohteen ympäristötyön, sen näkyvyyden ja kehittämisen suunnittelun yhdessä. Sertifikaatti

myönnetään ulkopuolisen riippumattoman Green Key tuomariston toimesta. Green Key -merkki toimii tunnustuksena yrityksen toiminnan laadusta ja viestii merkittävästä vastuullisuustyöstä. Lisäksi se täyttää asiakkaiden ja yhteistyökumppaneiden yhä kasvavat odotukset vastuullisista matkailupalveluista. (Green Key, n.d.-c.)

Hakuprosessi on viisivaiheinen, alkaen ilmoittautumisesta. Ilmoittautumisen jälkeen yritys saa pääsyn materiaalipankkiin, ja aloittaa tiedonkeruun. Tässä kohtaa yritys voi myös hyödyntää henkilökohtaista neuvontaa. Samalla yritys täyttää ja lähettää hakemuksen. Tämän jälkeen kohde auditoidaan, jonka jälkeen tuomaristo pitää kokouksen, joka ei vaadi yrityksen edustajan läsnäoloa. Viimeinen vaihe on sertifiointi, joka edellyttää hakemuksen ja auditointiraportin hyväksymisen. Tällöin yritykselle myönnetään Green Key sertifikaatti vuodeksi, ja yritys saa käyttäjätunnusten myötä lisää hyödyllistä materiaalia. (Green Key, n.d.-c.) Green Key sertifikaatin kriteeristö kuvattuna kuviossa 8.

Kuvio 8. Green Key -sertifioinnin kriteeristö. (Green Key, n.d.-d.)

Ekokompassi

Suomen luonnonsuojeluliiton omistama Ekokompassi on ympäristöjärjestelmä, joka perustuu kansainväliseen ISO 14001 -standardiin, maailman

tunnetuimpaan ympäristöasioiden hallintajärjestelmään. ISO 14001 määrittelee resurssit, prosessit ja menetelmät, joilla organisaatio voi parantaa ympäristönsuojelun tasoa ja saavuttaa sille asetettuja tavoitteita. Sen tarkoituksena on varmistaa, että ympäristöasiat otetaan huomioon kaikissa yrityksen toiminnoissa. Ekokompassi tarjoaa kevyemmän ja helposti käyttöönotettavan vaihtoehdon ISO 14001 -järjestelmälle, mukautuen yrityksen omiin tarpeisiin. (SFS Suomen Standardit, n.d.; Ekokompassi, n.d.-a.)

Ympäristöjärjestelmä on toimialariippumaton ja se mukautetaan yrityksen omien tarpeiden mukaiseksi. Ekokompassi tarjoaa apua ympäristövastuun organisointiin, riskienhallintaan, lainsäädännön seuraamiseen, sidosryhmäviestintään sekä yrityksen profiilin parantamiseen. Ympäristöjärjestelmän tarjoaman valmiin prosessin sekä ympäristöasiantuntijan avulla yrityksen on helppo aloittaa ympäristötyö, asettaa tavoitteita sekä arvioida niitä. Se auttaa yritystä tunnistamaan toimintansa ympäristövaikutukset, mikä mahdollistaa keskittymisen niistä olennaisimpiin. Lisäksi monien julkisten tahojen vaatiessa todistusta ympäristövastuusta, parantaa ympäristöjärjestelmän käyttäminen yrityksen kilpailukykyä. (Ekokompassi, n.d.-a.)

Ympäristöjärjestelmän rakentaminen alkaa alkukartoituksella, jonka avulla saadaan kuva yrityksen sen hetkisestä ympäristötyön tilasta. Tämän jälkeen suoritetaan ympäristövaikutusten pisteytys, eli tunnistetaan yrityksen merkittävimmät ympäristövaikutukset, ja ymmärretään paremmin, mihin osa-alueisiin ympäristötyössä kannattaa keskittyä. Seuraavaksi yritykselle luodaan ympäristöohjelma, jota tämä noudattaa noin puoli vuotta, jonka jälkeen riippumaton taho suorittaa yritykselle koulutuksellisen auditoinnin. Auditointi koostuu kenttäkierrosta sekä paperiauditoinnista, ja se perustuu 10 kriteerin täyttymiseen, jotka ovat kuvattuna seuraavalla sivulla kuviossa 9. Kun auditointi on hyväksytty, yritys saa sertifikaatin, ja oikeuden käyttää Ekokompassi-tunnusta. Auditointi suoritetaan kolmen vuoden välein, jonka aikana yrityksen tulee raportoida työn etenemisestä ja päivittää ympäristöohjelma. (Ekokompassi, n.d.-b.)

Kuvio 9. Sertifikaatin 10 kriteeriä. (Ekokompassi, n.d.-c.)

5.2 Ympäristöjärjestelmien vertailu pienyrittäjien näkökulmasta

Jätän Sustainable Travel Finland (STF) -merkin pois vertailusta, koska ohjelma vaatii yritykseltä jonkin muun ympäristösertifikaatin, kuten Ekokompassin tai Green Keyn hankkimista. STF toimii siis enemmän lisätyökaluna matkailukohteiden kestäväen kehityksen edistämiseksi kuin itsenäisenä ympäristöohjelmalla.

Ekokompassi on suunniteltu vastaamaan suomalaisten pienyritysten sekä keskikokoisten yritysten tarpeisiin, huomioiden niiden pienemmät ajalliset ja rahalliset resurssit. Ekokompassi keskittyy ympäristöohjelman luomiseen, tavoitteiden asettamiseen ja keskeisten ympäristöprosessien kehittämiseen. Tämä tekee siitä helposti lähestyttävän vaihtoehdon. Ekokompassin edullisimman paketin aloituskustannukset ovat alkaen 1 500 euroa ja vuosimaksu 500 euroa, ja se koskee yrityksiä, joiden liikevaihto on alle 1 000 000 euroa vuodessa. Auditoinnin tuntihinta on 90 euroa, ja se riippuu siihen käytetyn ajan määrästä. Ekokompassi auditoidaan kolmen vuoden välein. (Ekokompassi, n.d.-b; Ekokompassi n.d.-d.)

Green Key puolestaan on kansainvälinen sertifikaatti, joka tarjoaa laajemman näkyvyyden ulkomaisten asiakkaiden keskuudessa. Se kuitenkin sisältää tiukempia kriteereitä monelta eri alueelta, kuten kansainvälisten standardien noudattamista, mikä voi vaatia enemmän henkilöstöresursseja ja dokumentointia. Green Key -sertifikaatilla ei ole erillistä aloitusmaksua, mutta sen vuosimaksu alkaa 550 eurosta, ja se on suunnattu yrityksille, joiden liikevaihto jää alle 100 000 euron vuodessa. Auditoinnin hinta on 550 euroa, ja se suoritetaan ensimmäisenä ja toisena hakuvuonna ja sen jälkeen, joka kolmas vuosi. (Green Key, n.d.-e.)

Ekokompassin joustava ja yksinkertainen lähestymistapa sopii erityisesti pienemmille yrityksille, kun taas Green Key voi olla parempi vaihtoehto suuremmille toimijoille tai kansainvälisesti näkyvyyttä hakeville matkailuyrityksille. Valinnassa on tärkeää huomioida yrityksen koko, resurssit ja tavoitteet, mutta Ekokompassi voidaan nähdä sopivampana Lauhanvuori-Hämeen kangas UNESCO Global Geoparkin matkailuyrityksille.

6 TUTKIMUSMENETELMÄT

6.1 Tutkimuksen lähestymistapa

Toiminnallinen opinnäytetyö on yksi tutkimuksellisen kehittämisen tapa ja ammattikorkeakoulun opinnäytetyömuodoista, ja sillä tavoitellaan käytännön toiminnan ohjeistamista, opastamista tai järjestämistä. Toiminnallinen opinnäytetyö tähtää aina konkreettiseen tuotokseen, kuten kirjaan, tietopakettiin, ohjeistukseen, tapahtumaan tai esimerkiksi verkkosivujen suunnitteluun ja toteutukseen. Kaikkia toiminnallisia opinnäytetöitä aiheeseen tai tuotokseen katso-matta yhdistää yksi piirre: Niissä pyritään viestinnällisin ja visuaalisin keinoin luomaan kokonaisilme, josta tavoitellut päämäärät voidaan tunnistaa. (Vilka & Airaksinen, 2003, s.51.) Vilkan ja Airaksisen (2003) mukaan toiminnallisessa opinnäytetyössä on suositeltavaa hankkia opinnäytetyölle toimeksiantaja

(s.16). Toimeksiannetussa opinnäytetyössä yhdistyvät teoriapohjainen asiantuntijatieto käytännön kokemukseen sekä olemassa oleviin käytäntöihin perustuvaan tietoon. Opiskelija tuo työhön ajankohtaista tietoa alasta ja tärkeimmistä asiantuntijalähteistä toimeksiantajan tuodessa työhön näkökulman käytännön työelämästä ja yrityksen nykytilasta. Kyse on kehittämistyöstä, jota tehdään yhdessä työelämäkumppanin kanssa tiettyyn tarpeeseen, jossa voidaan havaita kehittämistarvetta. (Kostamo ym., 2022, s.15-16.)

Toimeksiantajan hankkiminen mahdollistaa laajemman osaamisen esittelyn ja voi herättää työelämän kiinnostusta ja auttaa työllistymään. Toimeksiannettu opinnäytetyö tarjoaa mahdollisuuden luoda ammatillisia verkostoja ja kokeilla ja kehittää omia taitoja työelämän kehittämisessä. Se lisää opiskelijan vastuuntuntoa opinnäytetyöstä, ja opettaa projektinhallintaa. Projektinhallintaan kuuluvat tarkan suunnitelman laatiminen, tietyt toimintaehdot ja -tavoitteet sekä aikataulutettu toiminta ja tiimityöskentely. (Vilka & Airaksinen, 2003, s.16.) Toimeksiantajan voi hankkia työelämästä, mutta se voi tulla myös esimerkiksi oman harrastustoiminnan kautta. Erilaisia yhdistyksiä, liittoja ja seuroja voi myös harkita, sillä ne ovat yksi mahdollinen tulevaisuuden työllistäjä. Työelämään liittyvä opinnäytetyöaihe tukee ammatillista kehittymistä, ja on sanottu, että työelämän muutokset ovat nopeampia kuin koulutuksen mukautuminen. Toimeksiannettu opinnäytetyö mahdollistaa myös omien taitojen peilaamisen senhetkiseen työelämään ja sen tarpeisiin. (Vilka & Airaksinen, 2003, s.17-19.)

Tutkimus on toteutettu käyttäen kvalitatiivisia, eli laadullisia tutkimusmenetelmiä, joilla tuotetaan sanallista aineistoa. Laadullisessa tutkimuksessa suositetaan ihmistä tiedonkeruun lähteenä, ja tietoa pyritään kokoamaan kokonaisvaltaisesti aidoista ja luonnollisista tilanteista. Kohdejoukko valitaan tarkoituksenmukaisesti sen sijaan, että käytettäisiin satunnaisotosta. Asiantuntijahaastattelut ovat yksi keskeinen tutkimusmenetelmä. Tutkimuksessa hyödynnetään induktiivista analyysiä, jossa ei keskitytä teorian tai hypoteesin testaamiseen, vaan aineistoa tarkastellaan monitahoisesti ja yksityiskohtaisesti. Jokainen tapaus käsitellään ainutlaatuisena, ja aineistoa tulkitaan sen mukaisesti. Tärkeiden seikkojen määrittäminen ei ole tutkijan päätettävissä, vaan

tarkoituksena on paljastaa aineistosta odottamattomia asioita. Aineiston hankinnassa suositaan metodeja, jotka antavat tutkittavan äänen ja näkökulman tulla esille. Tutkimus toteutetaan joustavasti, ja suunnitelmia voidaan muuttaa olosuhteiden mukaan. (Hirsjärvi ym., 2007, s.160.)

Kvalitatiivisen tutkimusmenetelmän valintaa voidaan perustella sillä, että tutkimuksella pyrittiin keräämään rikasta ja yksityiskohtaisempaa tietoa pieneltä, tarkoituksenmukaisesti valitulta asiantuntijajoukolta. Kvalitatiivisessa tutkimusmenetelmässä usein käytetyt haastattelut mahdollistavat syvällisemmän ja joustavamman tiedonkeruun, jossa kysymyksen väärinymmärtämisen mahdollisuus on pienempi kuin esimerkiksi kvantitatiivisessa tutkimusmenetelmässä usein käytetyssä kyselytutkimuksessa. Lisäksi, kuten Hirsjärvi ja Hurme (2022, luku 3 kohta Haastattelu vai kyselytutkimus) toteaa, haastatteluissa haastateltavalla on myös enemmän mahdollisuuksia tulkita kysymyksiä, menetelmä on joustavampi ja mahdollistaa täsmennykset. Haastattelun etu on myös se, että siihen suostunut henkilö harvoin kieltäytyy vastaamasta, tai kieltää tiedon käyttämisen tutkimusaineistona. Se on kuitenkin usein kalliimpi ja aikaa vievämpi tapa, kuin esimerkiksi kyselytutkimus. (Tuomi & Sarajärvi, 2018, luku 3.1).

Kyselytutkimus on parempi vaihtoehto silloin, kun halutaan suuri otanta ja yleistettäviä johtopäätöksiä. Se sisältää usein enemmän suljettuja kysymyksiä ja valmiita vastausvaihtoehtoja, jonka vuoksi vastaukset voivat jäädä hyvin pinnallisiksi. (Vilkkä, 2007, s. 17, 67.) Vastausten avulla ei tällöin olisi mahdollista tutkia yritysten kestävyys toteuttamiseen liittyviä toimintatapoja, haasteita ja mahdollisuuksia yhtä syvällisesti kuin haastatteluilla. Kvalitatiivinen menetelmä tukee tutkimuksen tavoitteita ja auttaa tuottamaan sellaista syvällistä tietoa, joka on välttämätöntä konkreettisten ja käytännönläheisten ohjeiden kehittämiseksi matkailuyrityksille kestävyysparantamiseksi.

Valitsin aineiston analysointitavaksi teemoittelun, jossa aineistosta tuodaan esiin tutkimusongelman kannalta keskeisiä asiakokonaisuuksia eli teemoja. Tämä mahdollistaa tiettyjen teemojen esiintymisen ja ilmenemisen vertailun aineistosta. Aineistosta on ensin pyrittävä tunnistamaan ja sen jälkeen

erottelemaan olennaiset aiheet. Teemat eivät nouse tutkimusaineistosta helposti, vaan tutkijalta vaaditaan vaivannäköä, ja hänen on luettava aineistoa useampaan kertaan lävitse. Ensimmäinen lukukerta voi usein hämmentää tutkijan, mutta seuraavalla, tai kolmannella lukukerralla aineisto tarjoaa jo vaikutelman teemoista, jotka näyttävät toistuvan aineistossa. Teemat syntyvät aina analyysin tuloksena, eivätkä tutkijan ennalta määrittelemänä. (Hakala, 2024, kohta Teemoittelu; Juhila, 2021; Eskola & Suoranta, 2008, s.174.)

Onnistuakseen teemoittelu vaatii teorian ja empirian välistä vuorovaikutusta, joka näkyy niiden välisenä lomittumisena tutkimustekstissä. Teemoittelu käyttämällä tekstiaineistosta saadaan esille kokoelma erilaisia tuloksia tai vastauksia esitettyihin kysymyksiin, jolloin tutkimuksesta saadut tulokset palvelevat parhaiten käytännöllisiä intressejä. (Eskola & Suoranta, s.175 & 179.) Eskola ja Suoranta toteavatkin teemoittelun sopivan hyvin jonkin käytännöllisen ongelman ratkaisemiseen (s.178). Raportissa tuodaan usein esiin lainauksia aineistosta, jonka tarkoituksena on näyttää lukijalle, mihin kirjoittaja pohjaa teemoittelunsa. Lainauksia käytettäessä on hyvä muistaa maltti ja harkinta: ei liian pitkiä lainauksia, ei liian usein. On myös syytä pohtia, mitä taustatietoja vastaajasta haluaa siinä yhteydessä kertoa. (Hakala, 2024, kohta Teemoittelu; Juhila, 2021.) Päädyin teemoitteluun, koska se mahdollisti vastauksista esiin nousevien yleisten käytäntöjen, haasteiden, ja ympäristösertifikaattien kokoaamisen yhteen helposti.

6.2 Haastattelu ja haastateltavat

Vaikka toiminnallinen opinnäytetyö ei edellytä tutkimusmenetelmien käyttöä, halusin sisällyttää haastattelut osaksi työtäni, koska ne voivat tarjota arvokasta käytännön tietoa, joka tukee oppaan laadintaa. Asiantuntijahaastattelut tarjoavat ajankohtaista tietoa siitä, miten kyseisen alueen yritykset tällä hetkellä toteuttavat kestäviä käytäntöjä ja mitä haasteita he kohtaavat. Haastattelin alueen yrityksiä, jotka ovat jo ottaneet ekologisen kestävyuden huomioon toiminnassaan, jotta sain konkreettisia esimerkkejä siitä, mitkä käytännöt ovat toimivia ja millaisia haasteita yritykset kohtaavat. Haastattelut mahdollistavat

yksityiskohtaisemman ja henkilökohtaisemman kokemusten ja näkökulmien esille tuomisen kuin pelkkä kirjallisuuden käyttäminen. Haastattelujen pohjalta saatu tieto auttaa myös varmistamaan, että oppaassa esitetyt toimenpiteet ovat alueen matkailuyrityksille realistisia ja toteuttamiskelpoisia. Tämä parantaa oppaan käytettävyyttä ja hyödyllisyyttä sen kohderyhmälle. Mikäli olisi käyttänyt oppaan luomiseen vain kirjallisuutta, olisi se saattanut sisältää enemmän epärelevanttia sisältöä alueen yrityksille.

Aineistonkeruumenetelmäksi valikoitui puolistrukturoidut haastattelut. Menetelmä sijoittuu strukturoidun ja avoimen haastattelun väliin formaaliudessaan. Puolistrukturoidussa haastattelussa tutkijalla on yleensä luettelo kysymyksistä, joita hän haluaa kysyä, mutta ilman tarkkaa järjestystä. Haastattelijalla on joustavuutta kysymysten asettelussa ja järjestelyssä, ja hän voi jatkaa haastateltavan avaamaa keskustelulinjaa. Puolistrukturoidut haastattelut sallivat haastateltavan vastata kysymyksiin omaehtoisemmin, kuin strukturoidut haastattelut. Menetelmä mahdollistaa kuitenkin vertailun haastatteluiden välillä tarjoamalla haastatteluun rakennetta. (Edwards & Holland, 2013, s.29.) Haastattelurunko on lisätty työn liitteeksi (liite1). Haastatteluun on valittu viisi yritystä Lauhanvuori-Hämeen kangas UNESCO Global Geoparkin alueelta: Korsuretket, Taikapolku, Herkkä luonto ja Kirkkokadun hyvän olon keskus. Yksi yrityksistä esiintyy anonymisti.

Vuonna 1999 perustettu Korsuretket on ruoka-, ohjelma- ja elämyssaunapalveluita, sekä ravintola- ja metsäkokoustiljoja tarjoava matkailuyritys. Yrityksen toiminta keskittyy Jämijärvellä sijaitsevaan tunnelmalliseen Korsukylään. (Korsuretket, n.d.) Taikapolku tarjoaa räätälöityjä opastettuja retkiä Pohjanmaan luonnossa vuodenajasta riippumatta. Retkien lisäksi yrityksen palveluihin kuuluvat luontokuvat, sekä esitteiden ja julkaisujen suunnittelu ja toteutus. (Taikapolku, n.d.)

Herkkä Luonto tarjoaa Green Care hyvinvointipalveluita yksilöille sekä pienryhmille luonnossa, eri tiloissa ja verkossa. Tämän lisäksi kyseessä on verkkoalusta, jossa asiakkaita valmennetaan kurssien ja webinaarien avulla. (Herkkä Luonto, n.d.) Kirkkokadun Hyvän Olon Keskus on vuonna 1984

perustettu erilaisia rentouttavia hierontaa ja hoitoja tarjoava yritys. Yritys sijaitsee Parkanossa, ja sillä on lisäksi myös oma verkkokauppa, jossa on myynnissä ihon- ja hiustenhoitotuotteita. (Kirkkokadun Hyvän Olon Keskus, n.d.) Anonyyminä esiintyvä yritys harjoittaa ravitsemustoimintaa.

Lähestyin yrityksiä sähköpostilla, jossa kerroin haastattelevani alueelta sellaisia matkailualan yrityksiä, jotka jo huomioivat ekologisen kestävyuden toiminnassaan, ja että haastatteluiden pohjalta muodostetaan opas, jonka on tarkoitus opastaa alueen yrityksiä käytännön ohjeilla. Haastattelut olivat aluksi tarkoitus pitää Microsoft Teamsin välityksellä, mutta lopulta kolme haastattelusta pidettiin Microsoft Teamsin välityksellä, ja kaksi puhelimitse. Kaikki haastattelut saivat haastattelukysymykset ennakkoon, minkä oli tarkoitus auttaa heitä vastaamaan. Kysymyksiin oli tutustuttu pääasiassa edes pikaisesti ennen haastattelua. Haastatteluiden kesto vaihteli vastaajan mukaan. Ensimmäinen haastattelu kesti alle 15 minuuttia, ja pisin noin 45 minuuttia. Jokainen haastattelu eteni samalla tavalla, ja kysymykset kysyttiin samassa järjestyksessä kaikilta. Tarkentavia kysymyksiä esitettiin joissakin haastatteluissa sekä haastattelijan että vastaajien toimesta.

7 HAASTATTELUAINEISTON ANALYSOINTI

Laadulliset aineistot koostuvat usein keskusteluista ja vuorovaikutuksesta kahden tai useamman ihmisen kesken. Litterointi on puheen ja toiminnan purkamista kirjoitettuun muotoon, ja se on olennainen osa aineistoon tutustumista ja analyysiprosessia. (Hirsjärvi ym., 2009, s.222.) Aineistosta tehtyjä litterointeja käytetään usein tukemaan tehtyjä päätelmiä tulosten raportoinnissa. Huolellisesti valittu ote aineistosta havainnollistaa lukijalle, miten aineistoa on tulkittu, ja tuo analyysiin läpinäkyvyyttä. Tämä antaa lukijalle mahdollisuuden tehdä omia päätelmiään analyysin pohjalta, mikä vahvistaa tutkimuksen validiteettia. (Nikander, 2010, viitattu lähteessä Kallio, n.d.)

Aloitin analysoinnin haastattelutallenteiden sanatarkalla litteroinnilla. Tämän jälkeen kokosin kaikki litteroinnit yhteen niin, että kysymyksen kohdalla oli kaikki sen kysymyksen vastaukset. Aloitin aineiston teemoittelun lukemalla useasti ja huolellisesti läpi haastatteluvastaukset, joista nousi pian esiin selkeitä teemoja, eli aineistossa useamman kerran toistuvia aiheita. Käytin värikoodausta ryhmittämään samaan teemaan kuuluvat vastaukset yhtenäisellä värillä. Tällainen visuaalinen jäsentely helpotti merkittävästi keskeisten asioiden hahmottamista ja sijoittamista kuhunkin teemaan. Tämän jälkeen käytin apuna vielä taulukointia, joka auttoi jäsentelemään vastauksia. Taulukointi on esitettyä seuraavalla sivulla taulukossa 1. Olen järjestänyt löytämäni teemat vasempaan reunaan, ja ylhäältä löytyy tutkimuskysymysten kannalta tärkeitä asioita.

Taulukko 1. Teemoittelun apuna käytetty taulukointi

Teemat	Käytännöt	Haasteet ja ratkaisut	Suosituks
Energiatehokkuus	Ilmalämpöpumppu, sähkön ja veden kulutuksen seuranta, LED-valot, puukuus. Pesän sytytys päältä, aurinkopaneeli, maisemahoitolaipa		
Jätteiden käsittely ja kierrätys	Polttava wc, kompostoiva käymälä, jätteen kierrätys, hävikin kirjaaminen ja kierrätys. Hävikin hyödyntäminen eläimille, Resq sovellus. Pahvipuristin	Pahvia ei kerätä joka viikko= yhteisen pahvipuristimen hankinta	
Liikkuminen	Turhan liikkumisen välttäminen, hankintojen tekeminen yhdellä reissulla. Kimppakyydit. Ilmainen sähköauton lataus	Syrjäinen sijainti= yhteiskuljetukset, sähköauton ilmainen lataus ja metsä hiihtieluna. Rajallinen mahdollisuus vaikuttaa asiakkaiden liikkumiseen = paikanpäällä toiminta mahd. ekologisesti. Maaston kuluminen = ulkoilureitistä luopuminen tai käytön vähentäminen	
Ekologiset kulutustottumukset	Paikalliset palveluntuottajat, lähituotanto, tutut viljelijät, menu suunnittelu läheltä saatavien raaka-aineiden mukaan. Riistat, marjat, sienet paikallisilta, kalat hukkakalan kalastavilta paikallisilta, luomutuotteet, mineraalipallot pyykinpesussa, välineiden kunnostus uuden ostamisen sijaan. Kierrätettävät pakkaukset. Puun, ja kierrätettävän rakennusmateriaalin käyttö		Mieti, keneltä ostat jatkossa, älä mene aina hinnan perässä tai osta toiselta puolelta maapalloa
Kestävyyshäviö ja yhteistyö	Kestävyyshäviöiden viestittäminen asiakkaille ja yrityksille konkreettisesti kohteessa, sekä somessa	Innovaatioiden käyttöönotto, aika, raha, yhteistyö ja organisointi	Pohdi, mitä jo tehdään hyvin, mitä pieniä muutoksia voit tehdä. Huomioi kestävyys alusta lähtien. Tuo enemmän esiin tekemistä. Käytännön yhteistyö muiden toimijoiden kanssa, apu, koululeirit.

Teemat	Vaativuudet	Haasteet	Hyödyt	Suosituks
Sertifikaatit (Ekokompassi, Green Care, STF, yrityslaatuserifikaatti)	Alkukartoitus, asioiden ylöskirjaaminen, tuotteiden tuotetietojen tutkiminen ja kirjaaminen, toimenpideseuranta. Sertifikaatin mukainen toiminta	Korkeat kustannukset ja vähäinen hyöty - sertifikaattia ei hankittu tai siitä on luovuttu	Viestii asiakkaalle yrityksen toimintatavoista, luo uskottavuutta ja kilpailukykyä	Omalla paneutumisella mahdollista ylittää samalle tasolle. Green Care opiskelu, sertifikaatin hankkiminen
Ekologinen kestävyys toiminnassa			Geoparkiin kuuluminen lisää asiakkaita ja tuotemyyntiä. Hyvä maine ja kilpailuetu. Rahan säästö, Asiakkaiden arvostus ja valintaperuste, hyvä palaute	Geoparkiin liittyminen tuo tietoa ja asiakkaita

7.1 Yritysten tarjoamat palvelut

Palveluihin liittyvä kysymys teemoiteltiin erikseen muista haastattelukysymyksistä, koska sen on tarkoitus vain taustoittaa tutkimuksen tarkoituksen kannalta merkittävämpiä asioita, joihin loput kysymyksistä keskittyivät. Haastattelujen perusteella yritysten palvelutarjonnassa ilmeni vaihtelun lisäksi myös yhtäläisyyksiä. Esimerkiksi luontomatkailu ja alueen erityispiirteiden hyödyntäminen korostuivat monien yritysten palveluiden perustaksi. Vastauksista nousi esiin seuraavia pääteemoja: hyvinvointipalvelut, luontomatkailu, majoitus- ja ravitsemispalvelut sekä ohjelma- ja koulutuspalvelut.

Hyvinvointipalveluihin kuuluu hieronnat, erityishieronnat ja iilimatohieronnat. Tähän kuuluivat myös erilaiset hoidot sekä elämyssaunapalvelut. Luontomatkailuun kuuluivat muun muassa opastetut retket kansallispuistoihin, luontoperusteiset Green Care -palvelut sekä ohjelmapalvelut, jotka hyödyntävät ympäristön vetovoimaa. Luontomatkailu on keskeinen osa alueen matkailutarjontaa ja tarjoaa asiakkaille ainutlaatuisia elämyksiä luonnon äärellä.

Vastauksissa tuli esille myös ravitsemis- ja majoituspalvelut, joihin liittyi osana myös ruokatuotanto. Yksi vastaajista kertoi keskittyvänsä erityisesti ruokamatkailuun. Useimmat yritykset kertoivat tarjoavansa myös erilaisia ohjelmapalveluita. Näiden lisäksi osa vastaajista kertoi tarjoavansa koulutuspalveluja, kuten luontoperustaista verkkovalmennusta ja saunaterapeuttien koulutusta. Myös sisällöntuotanto nousi esiin osana yritysten palvelutarjontaa.

7.2 Yritysten ekologisesti kestävätkäytännöt

Haastattelujen aikana sain erilaisia vastauksia yritysten ekologisista käytännöistä, jotka vaihtelivat esimerkiksi yritysten toimialan mukaan. Kuitenkin monista vastauksista nousi esiin yhteisiä teemoja ja näkökulmia, mikä osoittaa, että ekologisen kestävyuden edistäminen herättää samankaltaisia ajatuksia ja toimintatapoja eri organisaatioissa. Jaoin ensin kysymysten kannalta merkittävät vastaukset seuraavien teemojen alle, jotka nousivat esiin analyysissä:

Energiatehokkuus, jätteiden käsittely ja kierrätys, liikkuminen, ekologiset kulutustottumukset, ja kestävyysviestintä ja yhteistyö.

Energiatehokkuus

Energiatehokkuuteen liittyvissä vastauksissa mainittiin ilmalämpöpumpun käyttäminen, minkä kerrottiin tuovan myös rahallista säästöä. Yksi vastaajista kertoi pitävänsä kirjaa veden ja sähkön kulutuksesta niin, että jakaa määrää asiakasmäärällä, ja pyrkii näin vuosittain mittaamaan, pystytäänkö sitä pienentämään jollain. Vastauksissa mainittiin myös LED lamppuihin päivittäminen palaneen lampun vaihdon yhteydessä, puukiukaan käyttäminen saunassa ja puiden sytytys yläpuolelta, jotta puu palaa puhtaammin. Vastaja kertoi myös hankkineensa maisemanhoitolampaita läheiseltä tilalta. Myös aurinkopaneelien hankintaa veden lämmitystä varten suunniteltiin.

Jätteiden käsittely ja kierrätys

Mainittuja käytäntöjä olivat polttavan wc:n käyttö, jätteen kierrätys, hävikin kirjaaminen ja kierrätys, kompostoiva ulkokäymälä sekä ResQ-sovelluksen hyödyntäminen. Lisäksi yksi yritys kertoi suunnittelevansa yhteisen pahvipuristimen hankkimista muutaman muun yrityksen kanssa:

Meillä on hävikkiruualle omat astiat kanoille, lampaille ja koirille. Meillä ei lähde muuta biojätettä roskeen, kun kahvinpurut. Se on hyvin tänne istuva kierrätysmenetelmä.

Liikkuminen

Useampi yritys kertoi välttävänsä ylimääräistä liikkumista autolla, ja yksi yritykistä kertoi tekevänsä kaikki ajankohtaiset hankinnat aina yhdellä reissulla. Haasteena nähtiin yritysten, tai toiminnan syrjäinen sijainti asiakkaisiin nähden. Kysymys, jossa tiedusteltiin yritysten mahdollisia, ekologiseen kestävyysviestintään liittyviä suunnitelmia, sai esimerkiksi seuraavan vastauksen:

Lähinnä jos pystyisi omaan ja asiakkaiden liikkumiseen vaikuttamaan, niin se olis varmaan isoin tekijä.

Toisessa vastauksessa kuitenkin kerrottiin, että yritysryhmiä sekä juhlatilaisuuksien järjestäjiä on pyydetty järjestämään yhteiskuljetuksia. Ajatuksena oli myös, että koska yrittäjän vaikutusmahdollisuudet ovat rajalliset, tavoitteena on varmistaa, että asiakkaan saavuttua toimitaan mahdollisimman ekologisesti. Vastauksessa kerrottiin myös ilmaisesta sähköauton latauksesta sekä isosta ympäröivästä metsäalueesta, joka toimii hiilinieluna. Myös luonnossa liikkumisen aiheuttama maaston kuluminen nousi esiin, ja yksi vastaajista on joutunut luopumaan tietyistä luontoreiteistä tai vähentämään niiden käyttöä yritystoiminnassaan.

Ekologiset kulutustottumukset

Ekologisten kulutustottumusten teema näkyy yritysten käytännöissä erityisesti paikallisten palveluntuottajien ja lähituotannon suosimisena. Yksi vastaajista tarkentaa, että menut suunnitellaan sen mukaan, mitä raaka-aineita on lähellä saatavilla, hyödyntäen tuttujen viljelijöiden tarjontaa. Riista, marjat ja sienet hankitaan paikallisilta toimijoilta, ja kalat pyritään saamaan hukkakalaa kalastavilta paikallisilta. Luomutuotteet ovat tärkeä osa raaka-ainevalintoja, minkä lisäksi pyykinpesussa yksi yrityksistä kertoo suosivansa ympäristöystävällisiä mineraalipalloja ja käyttävänsä saunahoidoissa omaa luomu-tuotesarjaa. Lisäksi vastauksissa nousi kierrätettävien pakkausten käyttäminen, ja puun sekä kierrätettyjen materiaalien käyttö rakennusmateriaaleina. Yhdessä vastauksessa kerrottiin myös välineiden kunnostamisesta uuden ostamisen sijaan, mikä vähentää materiaalihukkaa ja tukee kestävämpiä kulutusvalintoja.

Kestävyysviestintä ja yhteistyö

Useissa haastatteluissa painotettiin yhteistyön merkitystä, sekä kestävyysasioista viestimisen tärkeyttä. Yksi vastaaja kertoi olleensa tekemässä japanilaisille turisteille suunnattua vientituotetta, jonka tarkoituksena on esimerkiksi

lisätä Suomi -kiinnostusta ja kertoa mitä luonto suomalaisille merkitsee ja mitä kestävä kehitys on, sekä pohtia, miten sitä voitaisiin vielä kehittää. Haasteeksi kestäväälle kehitykselle ja yhteistyölle mainittiin innovaatioiden käyttöön laittaminen, aika, raha, ja organisointi.

7.3 Yritysten ympäristösertifikaatit

Haastattelussa tiedusteltiin, onko yrityksillä ympäristösertifikaatteja. Jos on, niin millaisia, miksi, ja mitä niiden käyttö edellyttää. Vastaajat mainitsivat Ekokompassin, Green Care laatumerkin, STF sertifikaatin sekä yrityslaatuserifikaatin. Yksi vastaajista kertoi, että Ekokompassin ylläpito vaati heiltä vain asioiden ylös kirjaamisen, sillä toiminta oli jo vaatimusten mukaista, eikä muutoksia tarvinnut tehdä. Yritys kertoi myös luopuneensa sertifikaatista myöhemmän hinnan vuoksi. Toinen vastaaja kertoi hankkineensa sertifikaatin viestiäkseen asiakkaille ja yhteistyökumppaneille yrityksen toimintatavoista:

Meillä on muutamia asiakkaita, jotka vaatii, että yhteistyökumppanit huomioi ympäristöasiat. Toki nykyään kuuluu sanoa että on huomioitu vaikka niitä ei olisi päättyäkään mietitty, niin tuo tuo sitä uskottavuutta, että ”teillä ne asiat on oikeesti mietitty.

Vastaaja kokee, että suurin hyöty on uskottavuuskysymys. Sama vastaaja kertoi sertifikaatin vaatineen ensin alkukartoituksen, ja asioiden ylös kirjaamisen sekä purkkien ja purnukoiden tuotetietojen läpikäymisen ja kirjaamisen sekä toimenpideseurannan. Yksi vastaajista kertoi, ettei ole hakenut sertifikaatteja, mutta toteuttaa Green Carea, ja toinen kertoi aloittaneensa joidenkin ympäristöohjelmien toteuttamisen, mutta on kustannussyistä luopunut niistä:

Olen perehtynyt ja aloittanut joittenkin toteuttamista mutta tällä hetkellä niiden kustannukset on sen verran korkeita ettei tuota vastaavaa hyötyä. Pitkälti toteutetaan sellaisia asioita mitä sertifikaateisakin ja välillä mennään ylikin.

7.4 Yritysten kokemat hyödyt ja suositukset muille alueen yrityksille

Vastaajat kertoivat saaneensa hyvää palautetta siitä, että huomioivat ympäristön toiminnassaan. Yksi vastaajista kertoi Geoparkiin kuulumisen tuoneen asiakkaita ja lisänneen tuotemyyntiä. Vastauksissa kerrottiin ekologisen kestävyuden harjoittamisen olevan tärkeä asia ja yksi syy, miksi asiakkaat käyttävät yrityksen palveluita, ja mitä heissä arvostaa. Tämän lisäksi toiminta nähtiin vaikuttamisena, josta syntyy hyvä maine, tuoden kilpailuetua. Ekologisten käytäntöjen kerrottiin myös toisinaan säästävän rahaa. Haastateltavat suosittelivat pohtimaan, mitä yritys tekee jo asian eteen, mitkä asiat ovat kohdallaan ja millä tavoin voi pieninkin teoin muuttaa toimintaa paremmaksi. Tekemisen ei tarvitse olla heti suurta, vaan taloudelliset resurssit huomioivaa, pienistä askeleista lähtevää toimintaa. Tämän lisäksi rohkaistiin tuomaan asiaa enemmän esille markkinoinnissa, yhteistyökumppaneille sekä asiakkaille. Yhteistyötä muiden yritysten kanssa painotettiin, ja pohdintaa, miten jokainen voi omilla resursseillaan osallistua, ja auttaa toinen toistaan kehittämään kestävyysasioita.

Lähinnä se, ettei se ole rakettitiedettä, ei sen tarvitse olla heti alkuunsa maailmojasyleilevää tekemistä.

Jos he alkavat tätä aihetta ylipäättään pohtimaan, niin kannattaa miettiä, että mitä jo tehdään, mitkä asiat on jo kohdallaan, ja millä tavoin sitä voi pieninkin teoin muuttaa.

Monilla on jo hyvää tekemistä ja sitä ei ehkä kerrota eteenpäin. Sitä pitäis tuoda esille ja kertoa omassa markkinoinnissa, omille yhteistyökumppaneille ja asiakkaille.

Myös Green Caren opiskelua ja Geoparkiin liittymistä suositeltiin, koska niiden koettiin opettavan paljon ympäristöasioita, minkä lisäksi Geoparkiin kuulumisen voi tuoda lisää asiakkaita. Myös ympäristösertifikaatin hankintaa suositeltiin, ja sitä, että huomioi kestävyuden alusta asti, jotta se on helpompi

integroida toimintaan. Vastauksissa suositeltiin myös miettimään keneltä ostaa, ettei mene aina hinta edellä ja osta toiselta puolelta maapalloa.

8 TUTKIMUSTULOKSET

8.1 Tutkimustulosten esittely

Haastatellut yritykset toteuttavat monenlaisia kestäväen kehityksen mukaisia käytäntöjä liittyen energiatehokkuuteen, jätteiden käsittelyyn, liikkumiseen, ekologisiin kulutustottumuksiin, yhteistyöhön ja kestävyysviestintään. Näistä toimista monet ovat toteutettavissa myös ilman suuria ajallisia tai rahallisia investointeja, jolloin ne soveltuvat hyvin myös yrityksille, joilla ei välttämättä ole resursseja suuriin investointeihin. Lisäksi suunnitteilla on isompia investointeja, kuten uusiutuviin energiaratkaisuihin siirtymistä.

Sähkön ja veden kulutuksen seuraaminen on helppo mutta tehokas tapa, jolla voidaan mahdollistaa muutosten huomaaminen, ja reagoida niihin nopeasti. Tämä voi auttaa paljastamaan esimerkiksi vesivuodon, minkä aikainen havaitseminen voi olla hyvinkin tärkeää. Tämän lisäksi seurannan avulla voidaan helposti miettiä, missä tilanteissa yrityksen sähkön tai veden kulutus on suurta, ja miten sitä voidaan rajata. Seuraaminen tuli esiin sekä teoriaosuudessa, että haastatteluissa, ja sitä voidaan suositella kaikille, joiden toiminta vaatii sähkön tai veden käyttöä. Teoriaosio tukee haastattelun energiatehokkuuteen liittyviä vastauksia esimerkiksi LED-lamppujen ja puukiukaan käyttämisestä. Maise-mahoitolampaiden, tai muiden eläinten käyttämistä ei ole mainittu teorialähteissä. Lampaiden käyttäminen voi korvata koneiden käyttämisen, ja ihmisten paikalle liikuttamisen, ja on hyvä vaihtoehto, jos lampaat saadaan lähialueelta.

Kierrätys tuntuu olevan yrityksille aika itsestään selvä asia, minkä lisäksi yritykset ovat löytäneet erilaisia, itselle sopivia tapoja ylijäämäruoan ohjaamiseen. Osa alueen yrityksistä myös suunnittelee yhteisen pahvipuristimen

hankintaa, mikä helpottaisi pahvin kierrättämisprosessia, ja varmaankin vähentäisi jätehuoltokustannuksia alueella, jossa pahvia ei haeta usein. Tämä on myös yksi tapa vahvistaa yhteistyötä alueen muiden toimijoiden kanssa, ja saattaisi olla tarpeellinen myös alueen muille yrityksille. Kierrätyksen lisäksi yrittäjät tiedostavat syrjäisen sijainnin sekä omien palvelujensa edellyttämän liikkumisen vaikutukset maastoon ja ympäristöön. He ymmärtävät, että asiakkaiden matkustaminen kohteeseen ja liikkuminen luonnossa kuormittavat sekä maastoa että lisäävät hiilidioksidipäästöjä. Tämän vuoksi yritykset ovat pohtineet erilaisia ratkaisuja vähentääkseen palveluidensa aiheuttamaa ympäristökuormaa, mikä on hyvä askel

Ekologiset kulutustottumukset nousivat esiin erityisesti paikallisten ja sesongin mukaisten tuotteiden suosimisena, mikä heijastaa yritysten vastuullista hankintaperiaatetta. Vastauksista ilmeni, että paikalliset tuottajien tarjoamat raaka-aineet vaikuttavat vahvasti menusuunnitteluun, mikä vähentää kuljetuspäästöjä ja tukee lähialueen elinkeinoja. Yritykset suosivat myös luomutuotteita, kierrätettyjä materiaaleja sekä välineiden huoltoa uuden hankkimisen sijaan, mikä tukee ekologista kulutusta ja vähentää materiaalihukkaa. Teoriaosuuden mukaan yrittäjät voisivat suosia myös ympäristömerkittyjä hygieni- ja siivoustuotteita. Ainakin pyykinpesuun käytettävät mineraalipallot, ja saunassa käytettävät luomutuotteet tukevat tätä, vaikka niillä ei välttämättä ole ympäristömerkintää.

Työn teoriaosuuden mukaan pienemmätkin majoitusliikkeet voisivat tarjota asiakkaille mahdollisuuden kieltäytyä huonesiivouksesta, mikäli sellainen on tarjolla. Huonesiivous on kuitenkin yleensä hotelleissa tarjottava palvelu, eikä sitä välttämättä tarjota pienemmissä majoitusliikkeissä. Majoitusliikkeiden siivouskäytännöt vaihtelevat, ja siivoukseen vaikuttaa varmasti myös majoitusliikkeessä vietetty aika.

Ympäristösertifikaatti, kuten Ekokompassi nähdään keinona viestiä ympäristövastuullisuudestaan asiakkaille ja yhteistyökumppaneille. Vaikka osa vastaajista on kustannussyistä luopunut sertifikaateista, ne tarjoavat asiakkaille ja sidosryhmille vakuutuksen yritysten vastuullisuudesta. Ekologisen toiminnan

viestinnällä ja näkyvyydellä onkin todettu olevan suuri merkitys asiakasluottamuksen ja kysynnän kasvattamisessa. Ympäristösertifikaatit nähtiin kuitenkin myös liian kalliina investointina, ja niiden hankinta ja ylläpito vaikuttivat melko työläiltä. Tämän vuoksi on melko epätodennäköistä, että sertifikaatin hankinta olisi kaikille kannattavaa, mutta suosittelisin kuitenkin tutustumaan ympäristösertifikaatteihin, sillä jo niihin tutustumalla voi saada vinkkejä omaan toimintaan.

Yritykset suosittelivat pohtimaan, mitä toimintoja voi aloittaa pienin askelin ilman suuria resursseja ja tuomaan kestävyyttä esille markkinoinnissa sekä yhteistyöverkostoissa. Ympäristösertifikaatit jakoivat mielipiteitä lähinnä niiden hinnan vuoksi, mutta etujakin tuntui löytyvän, ja myös niiden hankintaa suositeltiin. Yritykset painottivat myös yhteistyön merkitystä, ja on aivan totta, että yhdistämällä resursseja voidaan hankkia asioita, joihin yrityksillä ei olisi yksin varaa, tai mahdollisuuksia. Yhteistyöllä voitaisiin myös auttaa muita yrityksiä toimimaan kestävämmiin.

8.2 Kirjallisen oppaan tekeminen

Kirjallisuudesta löytyy ohjeita ja oppaita monenlaisiin tarkoituksiin. Oppaan tekeminen vaatii selkeyttä, kohdeyleisön tarpeiden ymmärtämistä ja huolellista rakenteen suunnittelua. Oppaassa keskitytään lukijan kannalta oleellisiin tietoihin, ja sen tulee keskittyä toimintaan, joka on tärkeintä lukijan tavoitteen saavuttamiseksi. Ohjeiden tulee olla selkeitä, ja vaikka kielentutkijoiden mukaan suorat kehotukset on perinteisesti nähty vallankäyttöä ilmaisevina ja epäkohdellina, käskymuodon käyttäminen on suositeltavaa. Se tekee toimintaohjeista suoria ja helposti ymmärrettäviä, ja sitä käytetään ohjeistuksissa lähes poikkeuksetta. Kun ohjeiden noudattaminen on lukijan edun mukaista, se ei tunnu määräilevältä. (Raevaara, 2016; Kielitoimiston ohjepankki, n.d.) Olen muodostanut ohjeistuksen käyttäen käskymuotoa, koska myös omasta mielestäni se on kaikista selkein, ja monesti lyhyin muoto esittää asia.

Selkeä kokonaisrakenne palvelee kaikenlaisia tekstejä, myös ohjeita. Oppaan sisältö tulee järjestellä selkeästi, käyttäen väliotsikoita, jotta lukijan on helppompaa löytää sieltä itseään koskevat asiat. Visuaalisilla elementeillä, kuten kuvilla ja kaavioilla voidaan tukea ohjeiden ymmärtämistä. Kieliasu tulee pitää yksinkertaisena ja ymmärrettävänä. (Kielitoimiston ohjepankki, n.d.)

Laadin oppaan Canvaa käyttäen, ja nimesin sen samalla tavalla, kuin opinnäytetyöni. Opas sisältää kansilehden, sisällysluettelon, johdannon sekä tekstisivuja. Jäsentelin oppaan selkeästi niin, että alueen erilaiset matkailualan yritykset voivat helposti löytää sellaiset käytänteet, jotka koskevat parhaiten heitä. Kestävän kehityksen vinkit on jaettu siis seuraavien otsakkeiden alle: Majoitusliikkeet, ravitsemusliikkeet, luonto-, ohjelma- ja hyvinvointipalvelut sekä tapahtuma- ja juhlapalvelut. Näiden alla vinkit on jaettu vielä tarkempiin kategorioihin, mikä tekee tekstistä kevyempää luettavaa. Monet käytänteet ovat sellaisia, joita voidaan käyttää myös monilla eri aloilla, kuten majoitustoiminnassa, sekä ravitsemustoiminnassa. Pyrin välttämään liiallista toistoa, ja laitoin loppuun osion, joka sisältää yleisiä vinkkejä alasta riippumatta. Osion löytyy myös haastateltavien yritysten antamia suosituksia. Tämän jälkeen kokosin vielä muutamia hyödyllisiä sivustoja yhteen, joihin lukijat voivat halutessaan tutustua. Oppaassa on neutraali värimaailma, ja aiheisiin liittyviä kuvia. Luotu opas on liitteenä työn lopussa (Liite 2).

9 JOHTOPÄÄTÖKSET

Vaikka alueen yritykset ovat jo ottaneet käyttöön useita ekologisia käytäntöjä, tulevaisuudessa olisi tärkeää kehittää enemmän yhteistyömahdollisuuksia, jotka voivat mahdollistaa resurssien jakamisen ja helpottaa ympäristöystävällisten käytäntöjen käyttöönottoa. Ympäristövastuullisuus on yrityksille tärkeä osa liiketoimintaa, mutta on selvää, että ympäristönäkökulmat eivät ole vain vastuullisuusajattelua, vaan ne tarjoavat myös kilpailuetuja ja tukevat yritysten pitkän aikavälin kestävyttä. Vastausten perusteella voidaan todeta, että

yrittäjien olisi erittäin hyödyllistä keskustella keskenään itselleen sopivista käytänteistä, ja jakaa omia näkemyksiään toisilleen. Näin voitaisiin rikastaa jokaisen ymmärrystä ja osaamista, sekä ideoida uusia käytänteitä, ja yhteisiä hankintoja.

Oppaan laatiminen tutkimustulosten pohjalta tarjoaa käytännönläheisiä ja helposti sovellettavia ohjeita yrityksille, jotka haluavat parantaa ympäristötyötänsä ja kestävän kehityksen käytäntöjään. Opas kokoaa yhteen käytäntöjä ja suosituksia, jotka perustuvat alueen yritysten kokemuksiin ja teorian tarjoamiin tutkimustuloksiin. Niiden toimivuutta voidaan tarkentaa ja kehittää edelleen yrityksiltä saadun palautteen perusteella. Tällöin opas voi tarjota yhä paremmin räätälöityjä ratkaisuja yritysten tarpeisiin. Tutkimus herätti myös ajatuksen Suomen Geoparkien yhteisestä ympäristöohjelmasta.

Geoparkien yhteisen ympäristöohjelman kehittäminen:

Kaikilla ei ole käytössä maksullista ympäristöjärjestelmää, joka tarjoaisi yrityksille apua ympäristökysymyksissä sekä toisi kilpailuetua. Haastatteluiden perusteella kyse on korkeista kustannuksista, jotka eivät vastaa saatua hyötyä. Koska UNESCO Global Geopark -status sitouttaa yrittäjiä kestäväan kehitykseen, voitaisiin miettiä, olisiko Suomen UNESCO Global Geopark verkoston mahdollista luoda oma ympäristöohjelma, joka perustuisi niihin asioihin, mitä UNESCO Global status heiltä velvoittaa. Uskoakseni ympäristöasioiden riittävä huomioiminen tuo haasteita myös muiden maamme UNESCO Global Geoparkien yrityksille, ja siksi olisi hyvä, että yritykset saisivat tarvitsemansa tuen. Se voisi vahvistaa myös yhteenkuuluvuuden tunnetta. Tällainen ympäristöohjelman suunnitteleminen vaatii resursseja, kuten aikaa ja tietoa, mutta uskoisin että esimerkiksi pienellä tiimillä se onnistuisi aika vaivattomastikin. Valmiiksi suunniteltuna se voisi kiinnostaa Suomen UNESCO Global Geoparkeja.

10 LUOTETTAVUUSTARKASTELU

Kun tarkastellaan tutkimuksen luotettavuutta, eli reliaabeliutta, pyritään selvittämään kuinka luotettavia tulokset ovat. Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta voidaan käsitellä uskottavuuden, luotettavuuden ja eettisyyden käsitteen avulla, jotka kaikki ovat riippuvaisia toisistaan. Uskottavuudella viitataan siihen, kuinka hyvin tutkimusta lukevat henkilöt ja tutkimuksen kohteena olleet henkilöt hyväksyvät tulokset tosiksi, ja luottavat, että tutkimuksen aineiston kerääminen on suoritettu asianmukaisesti ja analyysi tehty huolellisesti. Vaikka raportissa käsiteltäisiin outoja tai muuten useimmille vieraita aiheita, on ilmiötä kuvattava niin, että se vakuuttaa lukijat siitä, että raportissa esitetyt asiat ovat oikeasti tapahtuneet ja ne on kuvattu asianmukaisesti. (Puusa & Juuti, 2020, luku 5.0.)

Luotettavuus on sitä, kun tutkija onnistuu vakuuttamaan uskottavilla perusteluilla lukijan ammattitaidostaan, eli siitä, että hän on osannut valita ja käyttää perusteltuja ja oikeanlaisia lähestymistapoja ja käytäntöjä tutkimusongelman ratkaisuun ja tutkimuksen toteuttamiseen jokaisessa tutkimusvaiheessa. Vakuuttaakseen lukijan, tutkijan tulee kuvata tutkimuksen eteneminen niin, kuin se on oikeasti toteutunut. Mahdollisista virhearvioinneista on myös siis syytä kertoa lukijalle. (Puusa & Juuti, 2020, luku 5.0.)

Eettisyydellä tarkoitetaan sitä, että tutkija on koko tutkimuksen ajan noudattanut eettisiä periaatteita. Tällöin tutkimuksessa käytetyt menetelmät ja analyysitavat voisivat toimia ohjenuorana missä tahansa hyvin tehdyssä tutkimuksessa. Tutkimuksella tulee pyrkiä myös saamaan hyvää aikaan sen kohteena oleville henkilöille. Tutkimuksen ei ole sallittua vaarantaa sen kohteena olevien ihmisten elämää, etenkin mikäli tutkimuksessa on kyse jokin arka aihe. Tutkimus ei saa siis aiheuttaa haittaa sen kohteena oleville henkilöille tai muille siihen liittyville tahoille. (Puusa & Juuti, 2020, Luku 5.0)

Opinnäytteen lähteet on valittu huolellisesti, ja lähdeluettelo on laaja mutta tarkoituksenmukainen. Sitä pidentää esimerkiksi Lauhanvuori-Hämeen kangas

Geoparkin, sekä Green Keyn lähdeviitteet, joita on useita. Käytin lähteenä kirjoja sekä verkkolähteitä. Teorian kohdalla pyrin käyttämään tunnettuja ja luotettavia julkaisijoita, kuten YK:n, NASA:n ja ministeriöiden lähteitä, jotka tarjoavat ajankohtaista ja tutkittuun tietoon perustuvaa materiaalia. Esimerkkeihin käytin myös uutisia, jotka on julkaistu kansallisesti, tai kansainvälisesti luotettavana pidetyillä uutissivustoilla. Ulkomaisten uutissivustojen arvioinnissa oli haasteena se, etteivät ne olleet välttämättä itselle kovin tuttuja. Ratkaisin haasteen lukemalla asiasta useasta lähteestä, mikä auttoi varmistamaan uutisten paikkansapitävyyden. Uutiset käsittelivät sellaisia aiheita, joista olin itse kuulunut, ja joista on uutisoitu paljon, mikä teki niistä helpommin luotettavia. Pyrin myös tarkastamaan lukemieni artikkeleiden ja kirjojen kirjoittajien taustoja, koska halusin tietää, miksi he kirjoittavat aiheesta ja ovatko he asiantuntijoita.

Tutkimusmenetelmiin liittyvään teoriaan valitsin opinnäytetöissä yleisesti käytettyjä lähteitä. Vanhin lähteeni oli vuonna 2003 julkaistu kirja – Toiminnallinen opinnäytetyö. Koin, että kyseisen kirjan antama tieto toiminnallisesta opinnäytetyöstä oli yhä ajankohtaista ja yhtenevää nykyaikaisen tiedon kanssa. Tämä kävi ilmi esimerkiksi verratessani sitä vuonna 2022 julkaistuun teokseen Kirjoita itsesi asiantuntijaksi: Opas toiminnalliseen opinnäytetyöhön, jonka ovat osittain kirjoittaneet samat tekijät ja jota käytin myös työssäni. Molemmat lähteet tarjosivat samaa tietoa, mutta myös täydensivät toisiaan.

Pyrim käyttämään työssäni mahdollisimman paljon alkuperäisiä lähteitä, joita löytyi helpoiten asiaan liittyvien tekstien lähdeluetteloista. Alkuun hyvien hakusanojen käyttö oli vaikeampaa, mutta mitä enemmän asioista oppi, sitä helpompi oli keksiä hyviä hakusanoja, ja löytää suoraan hyviä lähteitä. Ilmastonmuutos on teemana sellainen, mikä voi jakaa ihmisten ajatuksia. Tämän vuoksi pidin tärkeänä valita sellaisia lähteitä, joissa asioista puhuttaisiin mahdollisimman neutraalisti asiaa suurentelematta, tai vähättelemättä.

Sain suosituksia ja ehdotuksia haastateltavista yrityksistä toimeksiantajalta, ja moni näistä päätyikin haastateltaviksi. Koin että toimeksiantajalla on lähtökohteisesti parempi tuntemus alueen yrityksiä kohtaan, ja hän osaa suositella minulle hyviä vaihtoehtoja. Lisäksi tutustuin alueen yritysten verkkosivuihin tai

sosiaalisen median tileihin nähdäkseni, kuinka yritykset tuovat esiin ympäristötoimintaansa, mikä myös helpotti valintoja. Aluksi minulla oli ajatus siitä, että suosisin vain niitä yrityksiä, joilla on jokin ympäristösertifikaatti. Tällaiset yritykset voisivat olla lukijan silmissä heti relevantimpia lähteitä. Luovuin tästä ajatuksesta siksi, että tiedostin jo ennen tutkimusta sen, ettei ympäristöasioiden huomioiminen vaadi ympäristösertifikaattia. Tämän lisäksi pelkäsin sitä, että saisin liikaa samanlaisia vastauksia, jotka olisivat suoraan ympäristöohjelman vaatimuksista. Halusin kuulla myös omalle yritystoiminnalle sopivaksi koettuja tapoja, mitä ei välttämättä löydy ohjekirjoista. Valintaan vaikutti eniten suositukset, sekä oma silmäily ja se, että kaikilla valituilla oli osoittaa kiinnostusta ympäristöä kohtaan.

Haastattelut olivat mielestäni hyvä valinta, mutta on ymmärrettävää, että alue on hyvin suuri, ja haastattelut koskivat vain viittä yritystä. Olisin voinut saada lisää näkökulmia, ja laajemman aineiston tekemällä enemmän haastatteluita. Opinnäytetyön tekemisen ei kuitenkaan tulisi ylittää siihen varattua aikaa, ja haastattelut analyseineen ovat työläitä ja vievät aikaa. Tämän lisäksi tarkoitus oli haastatella niin sanottuja edelläkävijä -yrityksiä, jotka lukeutuvat matkailusektoriin, mikä rajaa myös haastateltavien määrää. Haastatteluiden lisääminen olisi siis voinut antaa lisää ideoita, mutta myös heikentää kerätyn aineiston laatua. Haastateltavien valinnassa onnistuttiin siinä mielessä hyvin, että kaikki edustivat hieman erilaisia matkailualan yrityksiä, joita alueella on. Haastattelusta saadun tiedon määrässä oli vähän vaihtelevuutta, ja siksi tekstissä ja oppaassa joidenkin vastaajien kommentit ovat edustettuna enemmän.

Kun nyt mietin haastattelukysymyksiä ja tutkimuskysymyksiä, muokkaisin haastattelukysymyksiä niin, että ainakin yhdessä niistä painotettaisiin nimenomaan pieniä, tai helppoja käytänteitä. Olin kertonut jokaiselle haastateltavalle, työni tarkoituksesta, ja siitä, että loisin oppaan, joka sisältäisi helposti toteutettavia, matalan kynnyksen toimenpiteitä. Ehkä oletin siksi saavani enemmän vinkkejä sellaisista. Sain vietyä oppaaseen useita vastauksissa nousseita käytänteitä, mutta osan jouduin jättämään pois siitä syystä, että ne vaatisivat isompia investointeja. Haastattelut onnistuivat kuitenkin parantamaan

käsitystä siitä, millaiset käytänteet alueen yrityksille sopisi. Vaikka kaikki löydetyt käytänteet eivät päätyneet oppaaseen, on ne nähtävillä raportissa.

Haastattelun analyysimenetelmät olivat itselle epäselkeitä alkuun. Niiden ymmärtäminen vaati usean kirjan lukemista, mutta lopulta päädyin teemoitteluun, osittain myös ohjaajani kehotuksesta. Mielestäni se palveli hyvin työn tarkoitusta. Kuvasin työssäni, kuinka teemoitteluni eteni, ja liitin tekstiin myös kuvion taulukoinnista, jossa näkyi mihin teemoihin olin poiminut mitäkin. Taulukon vuosi en nähnyt tarvetta erilliselle näyttökuvulle siitä, kuinka värjäsin vastauksista eri teemoihin liittyviä kohtia eri värein. Nostin analyysissä esiin myös lainauksia haastatteluvastauksista, joiden oli tarkoitus esittää, mihin pohjaan analyysini.

11 POHDINTA JA TOIMEKSIANTAJAN PALAUTE

Opinnäytetyö prosessi oli kokonaisuudessaan hyvin pitkä. Aloitin tiedon keräämisen jo vuoden 2023 keväällä, mutta palasin opinnäytetyön pariin vasta 2024 vuoden alussa, kun aikaa oli enemmän. Tässä välissä olin ehtinyt tutustua kuitenkin aiheeseeni melko hyvin, ja koin opinnäytetyön aiheen edelleen kiinnostavaksi ja ajankohtaiseksi. Aloin kirjoittamaan teoriaa keväällä, jonka jälkeen pidin haastattelut loppukesästä. Analyysitavan valitseminen ja sen toteuttaminen oli itselle alkuun hankalaa, mutta selkiytyi sitten opettajien avustuksella. Oppaan kirjoittaminen oli itselle myös uutta, mutta verkosta löytyvien oppaiden tarkastelu auttoi minua sen kokoamisessa. Halusin tehdä siitä esteettisen ja hillityn, sekä tiiviin mutta helposti luettavan ja mielestäni onnistuin siinä.

Uskon onnistuneeni tavoitteessani opastaa alueen matkailuyrityksiä melko hyvin. Opas sisältää helposti toteutettavia toimenpiteitä, joista monet ovat itseleni, ja luultavasti lukijallekin tuttuja. Sen lisäksi sieltä löytyy varmasti jotain uutta kaikille lukijoille. On ymmärrettävä, että verkko tarjoaa todella paljon

kestäviä käytäntöjä, ja jos olisin vienyt oppaaseen jokaisen löytämäni ohjeen, se olisi niin runsas, etten uskoisi sen palvelevan ketään. Uskon että yrityksen, joka haluaa pienin askelin parantaa ekologista kestävyttä, on helpompi aloittaa, kun ohjeita on maltillinen määrä. Pyrin valitsemaan yleisiä, sekä hieman tarkempia ohjeita, joilla yritykset pääsevät alkuun, tai joiden avulla voivat kehittyä.

Työllä haluttiin myös lisätä yritysten tietoa ilmastonmuutoksesta, ja uskon ettei kaikilla yrittäjillä ole ollut kovin vahvaa ymmärrystä ilmastonmuutoksen ja matkailun välisistä ongelmista, mikä varmasti näkyy myös siinä, ettei toimenpiteisiin ole tartuttu. Yrittäjät ovat usein kiireisiä, eikä heillä ole ehkä aikaa paneutua ympäristöasioihin. Opinnäytetyön avulla heidän on helppo lukea ilmastonmuutoksesta ja kestävästä matkailusta yhdestä paikasta, sekä löytää heille sopivat toimenpiteet oppaasta. Luulen että jo opinnäytetyön lukeminen herättää heissä ajatuksia, mikä lisää kiinnostusta oman toiminnan kestävämpään kehitykseen, ja laittaa heissä alulle jotain.

Opinnäytetyön tekeminen on vahvistanut omaa osaamistani tutkijana, ja kehittänyt akateemisen kirjoittamisen taitoa. Työn kautta olen oppinut laadullisesta tutkimisesta ja siihen liittyvistä menetelmistä paljon. Huomaan, että monien aluksi epäselvien asioiden oppiminen vaati ensin tekemisen. Vasta sitten, kun oli tehnyt, pystyi kunnolla käsittämään, mitä menetelmäkirjallisuudessa tarkoitettiin. Se saattoi johtaa oivalluksiin siitä, miten jonkun asian olisi voinut tehdä vähän paremmin. Työ on lisännyt ymmärrystäni myös matkailun ja ilmastonmuutoksen välisistä suhteista, sekä kestävästä matkailusta. Aihe on alusta asti tuntunut hyvältä, ja se tukee omia tulevaisuuden suunnitelmia alalla.

Toimeksiantajan palaute:

Toimeksiantajan mukaan opinnäytetyössä on otettu hyvin huomioon alueen yritysten lähtökohdat ja opas on konkreettinen ja hyödyllinen. Toimeksiantajan mielestä yhteistyö eli resurssien ja käytäntöjen jakaminen on erityisen hyvä ratkaisu ympäristötyön helpottamiseksi. Hän esitti jatkotutkimusaiheeksi kvantitatiivista kyselyä Geopark-alueen matkailuyrityksille hyödyntäen oppaan

vinkkejä kysymyksinä. Toimeksiantaja piti teoriaosuutta kattavana, mutta hänen mukaansa referointia sekä viittausten yhdistämistä voisi kehittää. Hän mainitsi myös joistain kieliopillisista virheistä tekstissä. Kokonaisuudessaan toimeksiantaja oli tyytyväinen työn sisältöön ja yhteistyöprosessiin (Hermanson, 2024.)

LÄHTEET

- Butler, R. W. (2006). The tourism area life cycle. Channel view publications. https://books.google.fi/books?id=XHTxqrqn9sMC&pg=PA1&hl=fi&source=gb_s_toc_r&cad=1#v=onepage&q&f=false
- Bryant, M. (19.9.2024). Sweden cuts tax on flying despite admitting it would increase emissions. The Guardian. <https://www.theguardian.com/world/2024/sep/19/sweden-cuts-flying-tax-emissions>
- Edwards, R., Holland, J. (2013). What is qualitative interviewing? <https://library.oapen.org/handle/20.500.12657/58752>
- Ekotuki. (2021). Ympäristötekoja työpaikalla - opas ekotukitoimintaan. https://www.ekotuki.fi/files/2021/04/Ekotukitoiminnan_kasikirja_2021.pdf
- Euroopan komissio. (n.d.). Ilmastonmuutoksen seuraukset. Haettu 27.2.2024 osoitteesta https://climate.ec.europa.eu/climate-change/consequences-climate-change_fi#ilmastonmuutoksen-vaikutukset-luontoon
- Euroopan Parlamentti. (2023). Ilmastonmuutos: ilmaston lämpenemistä aiheuttavat kasvihuonekaasut. <https://www.europarl.europa.eu/topics/fi/article/20230316STO77629/ilmastonmuutos-ilmaston-lampenemista-aiheuttavat-kasvihuonekaasut>
- European Court of Auditors. (2021). EU:n tuki matkailualalle – Tarvitaan uusi strateginen linjaus ja parempi rahoitusmalli. Publications Office of the European Union. <https://data.europa.eu/doi/10.2865/740525>
- European Environment Agency. (9.2.2023). Juna, lentokone, auto vai laiva – mikä moottorikäyttöisistä kulkuneuvoista on ympäristöystävällisin? <https://www.eea.europa.eu/fi/highlights/juna-lentokone-auto-vai-laiva>
- European Environment Agency. (19.11.2020). Transport and environment report 2020 – Train or plane? <https://www.eea.europa.eu/publications/transport-and-environment-report-2020>
- Ekokompassi. (n.d.-a.). Ympäristöjärjestelmä. Haettu 3.7.2024 osoitteesta https://ekokompassi.fi/ymparistojarjestelma/?_gl=1*1joe49n*_up*MQ..&gclid=CjwKCAjwmYCzBhA6EiwAx-FwfgPeiEN6Fm6V6PgkhnnZO7Kg9LTNM-qSWY2S7gzK6voOHBEQOvuRcs4RoCPk8QAvD_BwE
- Ekokompassi. (n.d.-b.). Ympäristöjärjestelmän rakentaminen. Haettu 3.7.2024 osoitteesta https://ekokompassi.fi/ymparistojarjestelma/ymparistojarjestelman-rakentaminen/?_gl=1*176h9tp*_up*MQ..&gclid=CjwKCAjwmYCzBhA6EiwAx-FwfgPeiEN6Fm6V6PgkhnnZO7Kg9LTNM-qSWY2S7gzK6voOHBEQOvuRcs4RoCPk8QAvD_BwE

Ekokompassi. (n.d.-c.). Ekokompassi-sertifikaatin 10 kriteeriä. Haettu 3.7.2024 osoitteesta https://ekokompassi.fi/ymparistojarjestelma/sertifikaatti/?_gl=1%2A197lrka%2A_up%2AMQ..&gclid=CjwKCAjwmYCzBhA6Ei-wAxFwfgPeiEN6Fm6V6PqkhnnZO7Kg9LTNM-qSWY2S7gzK6voOHBEQOvuRcs4RoCPk8QAvD_BwE

Ekokompassi. (n.d.-d.). Hinnat. Haettu 18.11.2024 osoitteesta https://ekokompassi.fi/hinnat/?_gl=1*f22qte*_up*MQ..*_gs*MQ..&gclid=Cj0KCQiA6Ou5BhCrARIsAPoTxrCyr63bOhy2Tv_iOPYbxWkzNnteJpU4Jk8hzksaJwvllExdWnq-beEUaAhiTEALw_wcB

Eskola, J. & Suoranta, J. (2008). Johdatus laadulliseen tutkimukseen. (8. painos) Vastapaino.

Frühbeck, F. M. (26.6 2024). How Spain's tourism industry is dealing with drought. DW. <https://www.dw.com/en/how-spains-tourism-industry-is-dealing-with-drought/a-68962887>

Ge, M., Friedrich, J. & Vigna, L. (6.2.2020). 4 Charts Explain Greenhouse Gas Emissions by Countries and Sectors. World Resources Institute. <https://www.wri.org/insights/4-charts-explain-greenhouse-gas-emissions-countries-and-sectors>

Global Geoparks Network. (n.d.-a.). Lauhanvuori Hämeen kangas UNESCO Global Geopark. Haettu 6.6.2024 osoitteesta <http://www.globalgeopark.org/GeoparkMap/geoparks/Finland/14067.htm>

Global Geoparks Network. (n.d.-b.). About Us. Haettu 17.7.2024 osoitteesta <https://www.globalgeoparksnetwork.org/about/about-us>

Global Sustainable Tourism Council. (n.d.). What is Sustainable Tourism? Haettu 16.7.2024 osoitteesta <https://www.gstcouncil.org/what-is-sustainable-tourism/>

Green key. (n.d.-a.). Hotellit ja hostellit. Haettu 16.7.2024 osoitteesta https://greenkey.fi/kriteeristo_hotellit-ja-hostellit/

Green key. (n.d.-b.). Leirintäalueet ja mökkikylät. Haettu 16.7.2024 osoitteesta https://greenkey.fi/kriteeristo_leirintaalueet-ja-mokkikylat/

Green Key. (n.d.-c.). Green Key -vastuullisuusohjelma ja -sertifikaatti. Haettu 14.6.2024 osoitteesta <https://greenkey.fi/mika-green-key/>

Green Key. (n.d.-d.). Green Key -kriteeristö. Haettu 3.7.2024 osoitteesta <https://greenkey.fi/kriteeristo/>

Green Key. (n.d.-e.). Green Key – ohjelman vuosimaksut 2025. Haettu 18.11.2024 osoitteesta <https://greenkey.fi/hinnat/>

Hakala, J., T. (2024). Laadullisen tutkimuksen ABC. Gaudeamus <https://www.ellibslibrary.com/collection>

Hermansson, T. (13.12.2024). Terttu Hermanssonin sähköposti opinnäytetyön kirjoittajalle.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. (2022). Tutkimushaastattelu: teemahaastattelun teoria ja käytäntö ([2. painos]). Gaudeamus. <https://samk.finna.fi/Record/samk.991468005805968?sid=4866069909#versions>

Hirsjärvi, S., Remes, P., Sajavaara, P., & Sinivuori, E. (2009). Tutki ja kirjoita. (15. uud.p.). Tammi.

Hirsjärvi, S., Remes, P., Sajavaara, P., & Sinivuori, E. (2007). Tutki ja kirjoita. (13. osittain uudistettu painos.). Tammi.

Herkkä Luonto. (n.d.). Herkkä Luonto Green Care- hyvinvointipalvelut. Haettu 7.11.2024 osoitteesta <https://herkkaluonto.fi/>

Hemmi, J. (2005). Matkailu, ympäristö, luonto – osa 1. Gummerus.

Intergovernmental Panel on Climate Change. (2013). Climate change 2013: The physical science basis. Contribution of Working Group I to the Fifth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change. Cambridge University Press. https://www.ipcc.ch/site/assets/uploads/2018/02/WG1AR5_all_final.pdf

Juhila, K. (2021). Teemoittelu. Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/metelmaopetus/kvali/analyysitavan-valinta-ja-yleiset-analyysitavat/teemoittelu/>

Kallio, A. (n.d.). Litterointi. Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/metelmaopetus/kvali/laadullisen-tutkimuksen-prosessi/litterointi/>

Kause, P. (22.4.2024). Historiallinen kuivuus kurittaa maa-taloutta ja turismia Kataloniassa – ”Kun hanasta ei tule tippaakaan, vesi-kriisin vakavuus valkenee”. Helsingin Sanomat. <https://www.hs.fi/maailma/art-2000010355319.html>

Kirkkokadun Hyvän Olon Keskus. (n.d.). Tervetuloa rentoutumaan Kirkkokadun Hyvän Olon Keskukseen. Haettu 7.11.2024 osoitteesta <https://hyvanolonkeskus.net/>

Kielitoimiston ohjepankki. (n.d.). Ohjeita ohjeiden tekijöille. Haettu 18.11.2024 osoitteesta <https://kielitoimistonohjepankki.fi/vk/sopiva-savy-toimivat-ohjeet-ja-kysymykset/ohjeita-ohjeiden-tekijoille/>

Korsuretket. (n.d.). Parhaat hetket – Korsuretket! Haettu 7.11.2024 osoitteesta <https://korsuretket.fi/>

Kostamo, P., Airaksinen, T. & Vilka, H. (2022). Kirjoita itsesi asiantuntijaksi: Opas toiminnalliseen opinnäytetyöhön. Art House.

Lauhanvuori-Hämeenkanngas Geopark. (n.d.-a.). Mikä on Geopark? Haettu 22.6.2024 osoitteesta <https://lhgeopark.fi/geopark-info/mika-on-geopark/>

Lauhanvuori-Hämeen kangas Geopark. (n.d.-b.). Vuoristosta Suomaaksi. Haettu 21.2.2024 osoitteesta <https://lhgeopark.fi/geopark-info/geoparkin-tarina/>

Lauhanvuori-Hämeen kangas Geopark. (n.d.-c.). Geopark kunnat. Haettu 22.6.2024 osoitteesta <https://lhgeopark.fi/geopark-info/geopark-kunnat/>

Lauhanvuori-Hämeen kangas Geopark. (n.d.-d.). Palvelut. Haettu 23.2.2024 osoitteesta <https://lhgeopark.fi/palvelut/>

Lauhanvuori-Hämeen kangas Geopark. (n.d.-e.). Näe, koe ja opi. Haettu 24.10.2024 osoitteesta <https://lhgeopark.fi/nae-koe-ja-opi/>

Lauhanvuori-Hämeen kangas Geopark. (n.d.-f.). Geopark Info. Haettu 20.11.2024 osoitteesta <https://lhgeopark.fi/geopark-info/>

Lenzen, M., Sun, YY., Faturay, F., Y-P, Ting., Geschke, A., Malik, A. (7.5.2018). The carbon footprint of global tourism. Nature Climate change. <https://doi.org/10.1038/s41558-018-0141-x>

Marski, L. (2021). Matkailun suuntana kestävä ja turvallinen tulevaisuus. Työ- ja elinkeinoministeriö. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-327-773-1>

Metsähallitus. (n.d.-a). Kestävän matkailun periaatteet kansallispuistoissa, luonto- ja historiakohteissa sekä maailmanperintökohteissa. Haettu 22.11.2024 osoitteesta <https://www.metsa.fi/vastuullinen-liiketoiminta/matkailuyhteistyö/kestavan-matkailun-periaatteet/>

Metsähallitus. (n.d.-b). Kestävä matkailu suojelualueilla - Opas Metsähallituksen matkailukumppaneille. Haettu 22.11.2024 osoitteesta <https://story-maps.arcgis.com/stories/4b2693331bc44cd6b776c04b3032ea1f>

Moody, J. C. (10.11.2020). Prioritizing the planet: 11 ways small businesses can become more eco-friendly. Trellis. <https://trellis.net/article/prioritizing-planet-11-ways-small-businesses-can-become-more-eco-friendly/>

National Aeronautics and Space Administration Nasa. (n.d.-a.). What is Climate Change? Haettu 20.5.2023 osoitteesta <https://science.nasa.gov/climate-change/what-is-climate-change/>

National Aeronautics and Space Administration Nasa. (n.d.b.). Evidence. Haettu 31.11.2024 osoitteesta <https://science.nasa.gov/climate-change/evidence/>

National Aeronautics and Space Administration Nasa. (n.d.-c.). The Causes of Climate Change. Haettu 20.5.2023 osoitteesta <https://science.nasa.gov/climate-change/causes/>

Nurminen, J., Romsa, V., Kerttula, A., Jääskeläinen, K., Myllyoja, M., Bjuström, E., Burtsoff, P., Juhola, T., Pennanen, V. & Heiskanen, H. (21.7.2021). Tuoreimmat tiedot Euroopan tulvakatastrofista: Tulvissa kuolleiden yhteismäärä nyt 200, Belgiassa hiljainen hetki. Yle. <https://yle.fi/a/3-12023162>

Ortamo, S. (1.11.2019). Vero ja häpeä saivat ruotsalaiset vähentämään lentämistä – Suomessa läpi mennyt kansalaisaloite pyrkii samaan. Yle. <https://yle.fi/a/3-11046945>

Puusa, A & Juuti, P. (2020). Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. Gaudeamus. <https://www.ellibslibrary.com/fi/collection>

Raevaara, L. (27.1.2016). Ohjeita asiakkaille – tilannetajua ja lukijan huomioimista. Kotimaisten kielten keskus. https://www.kotus.fi/nyt/kolumnit_artikkelit_ja_esitelmät/hyvaa_virkakielta/hyvaa_virkakielta_2016/ohjeita_asiakkaille_-_tilannetajua_ja_lukijan_huomioimista.19937.news

Rhein, B. & Kreibich, H. (2024) Causes of the exceptionally high number of fatalities in the Ahr valley, Germany, during the 2021 flood. Egusphere. <https://egusphere.copernicus.org/preprints/2024/egusphere-2024-2066/egusphere-2024-2066.pdf>

Ritchie, H. (18.8.2020). Sector by sector: where do global greenhouse gas emissions come from? Our World In Data. <https://ourworldindata.org/ghg-emissions-by-sector>

Sauna from Finland. (n.d.). Ympäristöystävällinen saunaelämys — vinkit ekologisempaan saunomiseen. Haettu 17.11.2024 osoitteesta <https://saunafromfinland.fi/uutiset-ja-artikkelit/blogi/ymparistoystavallinen-saunaelamys-vinkit-ekologisempaan-saunomiseen>

SFS Suomen Standardit. (n.d.). Standardi ISO 14001 on työkalu kokonaisvaltaiseen ja tavoitteelliseen ympäristöasioiden hallintaan. Haettu 18.11.2024 osoitteesta <https://sfs.fi/standardeista/tutustu-standardeihin/suosittu-standardit/iso-14000-ymparistojohtamisen-standardisarja/>

Simpson, M.C., Gössling, S., Scott, D., Hall, C.M. and Gladin, E. (2008). Climate Change Adaptation and Mitigation in the Tourism Sector: Frameworks, Tools and Practices. https://wedocs.unep.org/bitstream/handle/20.500.11822/9681/Climate_Change_adaptation_mitigation.pdf?sequence=3&amp%3BisAllowed=

Suomen YK-liitto. (n.d.). Kestävä kehitys. Haettu 16.11.2024 osoitteesta <https://www.ykliitto.fi/kestava-kehitys>

Suomen Ympäristökeskus. (n.d.). Euroopan matkailukohteet sekä kärsivät että hyötyvät ilmastonmuutoksesta. Ilmasto-opas. Haettu 1.6.2023 osoitteesta <https://www.ilmasto-opas.fi/artikkelit/euroopan-matkailukohteet-seka-karsivat-etta-hyotyvat-ilmastonmuutoksesta>

Sustainable Travel Finland. (n.d.). Kestävän matkailun opas. Haettu 17.11.2024 osoitteesta <https://stfhub.visitfinland.com/guide/emission-reductions>

Sustainable Travel International. (n.d.). Carbon Footprint of Tourism. Haettu 10.7.2024 osoitteesta <https://sustainabletravel.org/issues/carbon-footprint-tourism/>

Taikapolku. Taikapolku vie luontoon. (n.d.). Haettu 7.11.2024 osoitteesta <https://www.taikapolku.fi/index.html>

Talvitie, P. (2021). Lauhanvuori-Hämeen kangas UNESCO Global Geopark. Suomen Geologinen Seura. [https://www.geologinenseura.fi/sites/geologinenseura.fi/files/geologi - artikkelit/geologi_2021_2_09_talvitie_lauhanvuori-haemeenkangasgeopark.pdf](https://www.geologinenseura.fi/sites/geologinenseura.fi/files/geologi_-_artikkelit/geologi_2021_2_09_talvitie_lauhanvuori-haemeenkangasgeopark.pdf)

Terveysten- ja hyvinvoinninlaitos. (n.d.). Vektorivälitteisten tautien toimijaverkoston kartoitus. Haettu 3.2.2024 osoitteesta <https://thl.fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/monitoring-outbreak-events-for-disease-surveillance-in-a-data-science-context-mood-horizon-2020/vektorivalitteisten-tautien-toimijaverkoston-kartoitus>

Tilastokeskus. (n.d.). Fossiiliset polttoaineet. Haettu 25.5.2023 osoitteesta https://www.stat.fi/meta/kas/fossiiliset_pol.html

Tuomi, J., Sarajärvi, A. (2018). Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Tammi. <https://samk.finna.fi/>

Tyrväinen, L. (2017). Matkailun ympäristövaikutukset. Teoksessa J. Edelheim & H. Ilola (toim.), Matkailututkimuksen avainkäsitteet. Lapland University Press. <https://samk.finna.fi/>

Tyrväinen, L., Tolvanen, A. & Tuulentie, S. (2013). Näkökulmia matkailualueiden ympäristökysymyksiin. Teoksessa I. Veijola (toim.), Matkailututkimuksen lukukirja. Lapin yliopistokustannus.

Työ- ja elinkeinoministeriö. (2019). Yhdessä enemmän – kestävä kasvua ja uudistumista Suomen matkailuun. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-327-472-3>

Työ- ja elinkeinoministeriö. (n.d.-a.). Matkailu lukuina. Haettu 7.6.2023 osoitteesta <https://tem.fi/matkailu-lukuina>

Työ- ja elinkeinoministeriö. (n.d.-b.). Matkailun työllisyys. Haettu 8.6.2023 osoitteesta <https://tem.fi/matkailun-tyollisyys>

UNESCO. (2024a). List of UNESCO Global Geoparks and Regional Networks <https://www.unesco.org/en/igpp/geoparks?hub=67817>

UNESCO. (2024b). UNESCO Global Geoparks. <https://www.unesco.org/en/igpp/geoparks/about>

Vastuullinen Suomi, (2024). Mitä vastuullisuus tarkoittaa tavallisessa arjessa kuluttajalle. <https://www.vastuullinensuomi.fi/mita-vastuullisuus-tarκοittaa-tavallisessa-arjessa-kuluttajalle/>

Veijola, S. (Toim.). (2013). Matkailututkimuksen lukukirja. Lapland University Press.

Vilka, H. (2007). Tutki ja mittaa: määrällisen tutkimuksen perusteet. Tammi. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-03-0099-9>

Vilka, H. & Airaksinen, T. (2003). Toiminnallinen opinnäytetyö. Tammi.

Visit Finland. (n.d.-a). Työkaluja vastuullisuuteen ja viestintään: Vastuullisen matkailuyrityksen käsikirja. Haettu 9.11.2024 osoitteesta https://www.businessfinland.fi/globalassets/finnish-customers/02-build-your-network/visit-finland/julkaisut/tyokaluja_vastuullisuusviestintaan_a5-web.pdf

Visit Finland. (n.d.-b.). Sertifiointit ja ohjelmat. Haettu 20.7.2024 osoitteesta <https://www.visitfinland.fi/liiketoiminnan-kehittaminen/vastuullinen-matkailu/sertifiointit--ohjelmat>

Visit Finland. (n.d.-c.). Sustainable Travel Finland. Haettu 3.7.2024 osoitteesta <https://www.visitfinland.fi/liiketoiminnan-kehittaminen/vastuullinen-matkailu/sustainable-travel-finland>

World Bank. (2022). Fiji. <https://documents1.worldbank.org/curated/en/09984810422228228/pdf/IDU0ae2442f70929304eb5081df060806650d032.pdf>

WWF. (2007). Opas vastuullisen paperin hankintaan. https://wwf.fi/app/uploads/5/7/5/5ytlexrckxb24seymkrmcfh/wwf_paperoipas_netti.pdf

Ympäristöministeriö. (2023). Mitä on kestävä kehitys? Haettu 18.2.2024 osoitteesta <https://ym.fi/mita-on-kestava-kehitys>

Xero. (n.d.). Guide - How to make small business environmentally sustainable. Haettu 8.11. osoitteesta <https://www.xero.com/us/guides/how-to-be-environmentally-sustainable/>

LIITE 1

Haastattelurunko

1. Kertoisitteko yrityksenne taustasta ja toiminnasta lyhyesti?
2. Miten ekologisen kestävyuden periaatteet on otettu huomioon yrityksenne liiketoimintamallissa?
3. Mitä konkreettisia toimenpiteitä olette toteuttaneet tai toteutate ympäristövaikutusten vähentämiseksi?
4. Onko yrityksellänne jokin ympäristösertifikaatti? Millainen, miksi lähditte toteuttamaan tätä, mitä se vaatii teiltä?
5. Miten ekologisen kestävyuden huomioiminen on vaikuttanut yrityksenne taloudelliseen menestykseen?
6. Kuinka tärkeänä arvona näette ekologisen kestävyuden asiakkaan näkökulmasta? (Oletteko saaneet esimerkiksi palautetta?)
7. Onko teillä meneillään tai suunnitteilla uusia ekologiseen kestävyteen liittyviä projekteja tai innovaatioita, millaisia?
8. Mitkä ovat olleet suurimmat haasteet ekologisen kestävyden edistämisessä ja miten olette ratkaisseet ne?
9. Mitä neuvoja antaisitte muille alueen yrityksille, jotka haluavat kehittää ympäristövastuullisuuttaan toiminnassaan?

LIITE 2

KOHTI KESTÄVÄMPÄÄ GEOPARKIA

OPAS LAUHANVUORI-
HÄMEENKANGAS UNESCO GLOBAL
GEOPARKIN
MATKAILUYRITYKSILLE

NANNI VALKONEN
SATAKUNNAN AMMATTIKORKEAKOULU

Kuva: Envato

SISÄLTÖ

Johdanto	03
Osa I	
Ekologiset ratkaisut yritystoiminnassa: Vinkkejä kestävään kehitykseen	04
<i>Majoitusliikkeet</i>	04
<i>Ravitsemusliikkeet</i>	07
<i>Luonto-, ohjelma- ja hyvinvointipalvelut</i>	09
<i>Yritysten hankinnat</i>	12
<i>Ekotekoja kaikille - Yleiset vinkit</i>	13
Lähteet	14

JOHDANTO

LAUHANVUORI-HÄMEENKANGAS GEOPARK ON OSA
MAAILMANLAAJUISTA UNESCO GLOBAL GEOPARK VERKOSTOA,
JOKA VELVOITTAÄ JÄSENLÄÄN EDISTÄMÄÄN YK:N KESTÄVÄN
KEHITYKSEN TAVOITTEIDEN TOTEUTUMISTA. **YKSI TAVOITTEISTA**
ON TOIMIA KHIREELLISESTI ILMASTONMUUTOSTA JA SEN
VAIKUTUKSIA VASTAAN

Tämä opas on laadittu osana Satakunnan ammattikorkeakoulun matkailualan oppinÄytetyölä. Oppaan tarkoituksena on tukea Lauhanvuori-Hämeen kangas UNESCO Global Geoparkin matkailualan yrityksiä ekologisesti kestävä toiminnan kehittämisessä.

Oppaassa esitellään käytäntöjä, joiden avulla alueen matkailualan yritykset voivat toimia ekologisesti kestävämmiin. Oppaaseen on koottu käytännönläheisiä ja helposti toteutettavia ratkaisuja, jotka eivät vaadi suuria investointeja. Tällä pyritään auttamaan yrityksiä vastaamaan YK:n kestävä kehityksen tavoitteeseen ja vahvistamaan samalla alueen vetovoimaisuutta ympäristöystävällisenä matkailukohteena. Oppaan käytännöt perustuvat haastatteluihin, kirjallisuuteen sekä verkkolähteisiin.

Toivon, että opas rohkaisee yrityksiä ottamaan ekologisen kestävyuden huomioon toiminnassaan. Pienilläkin muutoksilla voi olla suuri vaikutus, ja yhdessä voimme rakentaa kestävämpiä tulevaisuutta.

OSA I EKOLOGISET RATKAISUT YRITYSTOIMINNASSA: VINKKEJÄ KESTÄVÄÄN KEHITYKSEEN

MAJOITUSLIIKKEET

Veden kulutuksen vähentäminen :

- Seuraa vedenkulutusta ja selvitä poikkeamat. Mieti, voitaisiinko pienentää?
- Rajoita vedenpainetta vettä säästävillä hanasuuttimilla, suihkupäillä, tai paineenalennusventtiileillä
- Sääda WC pöntön huuhteluventtiilin avulla huuhteluveden määrä sopivaksi
- Sääda veden lämpötila optimaaliseksi
- Kannusta asiakkaita käyttämään pyyhkeitä useamman päivän ajan ympäristöystävällisesti
- Suosi kompostoivia käymälöitä
- Tiedota asiakkaita vedensäästötavoitteesta

Huomioi siivouksessa:

- Tarjoa asiakkaalle mahdollisuus kieltäytyä päivittäisestä huonesiivouksesta, jos sellainen on tarjolla
- Käytä siivouksessa ympäristömerkittyjä pesuaineita ja välineitä
- Käytä puhdistuksessa kuituliinoja, jotka mahdollistavat pintojen puhdistuksen ilman vettä tai kemikaaleja

Optimoi sähkönkulutus:

- Käytä LED- valaisimia
- Seuraa sähkön kulutusta
- Käytä automatisoitua valaistusta yleisissä tiloissa
- Vähennä valaistusta niin että käytössä on vain osa valoista
- Aseta huoneisiin standardilämpötila
- Säädä tyhjien tilojen lämpötila matalammaksi
- Hyödynnä päivänvaloa ja käytä ohuita verhoja
- Suosi pyykinpesu- ja muissa koneissa A-luokan energialuokitusta
- Kilpailuta sähkösopimus ja suosi uusiutuvaa energiaa

Jätteen käsittely ja vähentäminen:

- Seuraa tuotettuja jätemääriä
- Käytä annostelijoita ja tarjoa yksittäispakattuja tuotteita vain hygienia tai turvallisuussyistä
- Lajittele jätteet, ja ohjeista henkilökuntaa ja asiakkaita jätteiden lajittelusta
- Suosi majoitushuoneissa roska-astioita, joissa on lokerot yleisimmille jätejakeille
- Pohdi kompostin hankintaa
- Suunnittele jätteen kuljetusjärjestelyt hyvin ja pohdi, onko naapureiden kanssa mahdollista tehdä yhteistyötä jätehuollossa

Saapuminen ja asiakkaan kuljetus:

- Tiedota asiakkaita mahdollisesta julkisesta liikenteestä
- Suosittele sähkökäyttöisiä takseja asiakkaan kuljetukseen
- Tiedota asiakkaita kimpakyytien mahdollisuudesta varaustilanteen mukaan
- Lainaa tai vuokraa ekologisia liikkumisvälineitä, tai tiedota asiakasta lähimmästä vuokraamosta
- Ryhmien kohdalla suosittele ryhmäkuljetusta

RAVITSEMUSLIKKEET

Optimoi sähkönkulutus:

- Käytä LED-valaisimia
- Sijoita keittiön kylmälaitteet riittävälle etäisyydelle lämpöä tuottavista liesistä
- Käytä paksupohjaisia kattiloita, ja pidä niissä kansia
- Hyödynnä uunin jälkilämpöä
- Jäähdytä ruoka hyvin ennen sen siirtämistä kylmäsäilytykseen
- Suosi keittiökoneita, joilla on A-luokan energialuokitus
- Seuraa sähkön kulutusta ja kylmälaitteiden lämpötiloja

Vähennä hävikkiä:

- Tiedota asiakkaita tavoitteesta pienentää hävikkiä
- Pienennä lautaskokoa
- Myy tai lahjoita ylimääräinen syömäkelpoinen ruoka
- Käytä Resq -hävikkisovellusta

Kuva: Dries Buytaert

Veden kulutus ja puhtaanapito:

- Käytä ympäristömerkittyjä pesuaineita ja välineitä
- Käytä puhdistuksessa kuituliinoja, jotka mahdollistavat pintojen puhdistuksen ilman vettä tai kemikaaleja
- Seuraa vedenkulutusta ja selvitä poikkeamat. Mieti, voitaisiinko pienentää?
- Rajoita vedenpainetta vettä säästävillä hanasuuttimilla, suihkupäillä, tai paineenalennusventtiileillä

Hankinnat ja ulosmyynti:

- Vältä kertakäyttöpakkauksien ja -välineiden käyttöä
- Suunnittele hankinnat hyvin, ja pyri tekemään ostokset yhdellä reissulla
- Tilaa kerralla enemmän
- Vältä kaukaa tilattavia tuotteita
- Suosi luomua ja paikallisia raaka-aineita
- Suosi kasvisruokaa
- Suosi vähän kuormittavia kuljetusvaihtoehtoja
- Osta läheltä

LUONTO-, OHJELMA- JA HYVINVOINTIPALVELUT

Sauna lämpenee, mutta maapallon ei tarvitse

Huomioi saunassa:

- Lämmitä sauna vain tarpeen mukaan pyydettyä ja hyödynnä jälkilämpöä
- Käytä sähkökuukaassa hyvin lämpöä varaavia kiviä ja pidä kivet hyväkuntoisina ja puhtaina
- Puukiuukaasta tyhjennä ensin vanhat tuhkat, polta vain kuivia puita, ja sytytä pesä päältä, jotta se palaa puhtaammin
- Käytä ekologistia saunatarvikkeita, kuten luonnonmukaisia ja biohajoavia saunatuoksujia ja hoitotuotteita
- Käytä kestäviä, luonnonmateriaaleista valmistettuja laudeliinoja
- Rajoita vedenpainetta suihkutiloissa
- Tarjoa luonnonmukaisia hoitoja

Huomioi luonnossa:

- Merkitse reitit selkeästi
- Käytä valmiita kulkureittejä
- Vältä reittejä, jotka kärsivät kulumisesta
- Tiedota asiakasta alueen kierrätyskäytännöistä
- Kerro alueen luontoarvoista ja tarjoa ympäristökoulutusta
- Polta nuotiossa vain kuivia puita
- Vältä kertakäyttövälineiden käyttämistä
- Älä polta nuotiossa roskia
- Tiedota vesipisteistä, jos niitä on

Huomioi varusteissa ja välineissä:

- Vuokraa välineitä tai tiedota asiakasta lähimmästä välinevuokraamosta
- Pyri ostamaan laadukkaita ja kestäviä välineitä, jotka on valmistettu vastuullisesti
- Älä tilaa varusteita toiselta puolelta maapalloa
- Hanki varusteita myös käytettynä
- Huolla välineitä jolloin ne kestävät pidempään
- Korjaa välineitä uuden ostamisen sijaan
- Kierrätä vanhat tai tarpeettomat välineet esimerkiksi lahjoittamalla tai myymällä ne niitä tarvitseville
- Ohjeista asiakkaita välineiden käytöstä

Mikäli vuokraat juhlatiloja:

- Vuokraa tai lainaa ympäristöystävällisiä tai uudelleen käytettäviä koristeita, jos sinulta löytyy
- Suosi myös luonnosta kerättäviä kukkia
- Vuokraa käyttöön omaa astiastoa jos mahdollista
- Suosi kangasservettejä
- Suosittele kimpakyytejä kohteeseen
- Sijoita tiloihin tarpeeksi jätteastioita ja ohjeistusta
- Ohjeista juhlien järjestäjää kestävästä käytännestä, kuten ulko-ovien kiinni pitämisestä ja valojen sammuttamisesta

Huomioi tapahtumissa:

- Tiedota liikenneyhteyksistä
- Tiedota jätteastioiden sijainnista
- Tee yhteistyötä muiden yritysten kanssa
- Hanki tarvikkeet ja tuotteet läheltä jos mahdollista
- Vältä kertakäyttövälineiden käyttöä

Kuva: Pexels

YRITYSTEN HANKINNAT

- Harkitse ennen ostopäätöstä, ja huomioi tavaran monikäyttöisyys
- Perehdy hankittavan tuotteen elinkaareen, elinkaarivastuuseen sekä ekotehokkuuteen
- Suosi pitkäikäisiä tuotteita, jotka ovat helposti kierrätettäviä tai uusiokäytettäviä
- Valitse ympäristövastuullisesti toimivia yhteistyökumppaneita
- Suosi paikallista ja läheltä saatavia, sekä ympäristömerkittyjä tuotteita
- Suosi uusiokäytettäviin pakkauksiin pakattuja tuotteita
- Suosi energiatehokkaita laitteita, joita on helppo huoltaa, ja joihin löytyy varaosia
- Muista, että kaikkea ei tarvitse ostaa uutena, ja tavaroita voi myös vuokrata

Kuva: Canva

EKOTEKOJA KAIKILLE - YLEISET VINKIT

- Tee yhteistyötä muiden alueen toimijoiden kanssa. Auta ja ideoi. Yhteistyöllä on mahdollista tehdä myös isompia hankintoja.
- Tutustu ympäristöohjelmiin, ja opiskele ympäristöasioita.
- Suosi sellaisia yhteistyökumppaneita, jotka toimivat mahdollisimman ympäristöystävällisesti.
- Lajittele jätteet oikein.
- Kierrätä tarpeettomat tavarat esimerkiksi myymällä tai lahjoittamalla.
- Vähennä paperijätettä suosimalla digitaalisia työkaluja ja palveluita. Tulosta vain tarvittaessa, ja hyödynnä paperin molemmat puolet.
- Pohdi, mitä hyvää tehdään jo ja viesti rohkeasti ympäristöasioista verkossa sekä paikanpäällä.
- Pohdi leirikoulun järjestämisen mahdollisuutta esimerkiksi yhteistyössä muiden alueen yritysten kanssa.
  - Elämyksellinen ja opettavainen kokemus
  - Vahvistaa asiakkaiden luontosuhdetta
  - Esittelee alueen ainutlaatuisia luontoa, kulttuuria ja perinteitä
  - Tuo tunnettua
  - Voi tarjota uusia näkökulmia ja kestäviä käytäntöjä
- Vinkit ympäristöasiasta viestintään:
  - Mieti, kenelle viesti suunnataan
  - Selitä vieraat käsitteet ja sanat arkikielellä
  - Havainnollista esimerkeillä
  - Kerro tärkein ensin, ja muista perustelut

LÄHTEET

- Green Key - Kriteeristö. <https://greenkey.fi/kriteeristo/>
- Hemmi J. - Matkailu, ympäristö, luonto. Osa 1
- Luontoliitto - Tietoa ilmastosta.
<https://luontoliitto.fi/toimintaryhma/ilmastoryhma/tietoa-ilmastosta/#yksitt%C3%A4inen>
- Moody, J. C. - Prioritizing the planet: 11 ways small businesses can become more eco-friendly.
<https://trellis.net/article/prioritizing-planet-11-ways-small-businesses-can-become-more-eco-friendly/>
- Sauna from Finland - Ympäristöystävällinen saunaelämys – vinkit ekologisempaan saunomiseen.
<https://saunafromfinland.fi/uutiset-ja-artikkelit/blogi/ymparistoystavallinen-saunaelamys-vinkit-ekologisempaan-saunomiseen>
- Sustainable Travel Finland - Kestävän matkailun opas.
<https://stfhub.visitfinland.com/guide>
- WWF - Opas vastuullisen paperin hankintaan.
https://wwf.fi/app/uploads/5/7/5/5ytlexrckxb24seymkrmcfh/wf_paperiopas_netti.pdf
- Xero - How to make small business environmentally sustainable. <https://www.xero.com/us/guides/how-to-be-environmentally-sustainable/>
- Lauhanvuori-Hämeen kangas UNESCO Global Geopark alueen matkailuyritysten haastattelut